

Kadettien toimeentulo- ja edunvalvontatutkimus 2005

Atte Löytönen

Kadettien toimeentulo- ja edunvalvontatutkimus 2005

Kirjoittaja:
Yliluutnantti Atte Löytönen

Kansi:
Kapteeniluutnantti Marko Varama

Kansikuva:
Kadetti Timo Huhtamäki

Julkaisija:
Upseeriliitto r.y.

ISBN 952-91-9608-3

Edita Prima Oy
Helsinki 2005

Tiivistelmä

Vastaajat. Kysely toimitettiin 733 kadetille, joista 551 vastasi kyselyyn. Vastausprosentti oli 75 %. Vastaajista 93 % oli miehiä ja 7 % naisia. Vastaajia oli kaikista puolustushaaroista, aselajeista, linjoista ja vuosikursseista. Vastaajien keski-ikä oli 24 vuotta.

Opiskelu. Pääosa kadeteista koki olevansa oikealla opiskelualalla. Kadetit olivat pääosin tyytyväisiä opintojensa etenemiseen. Tyytymättömyyttä aiheuttivat viime hetken muutokset koulutuksen läpiviennissä ja omien vaikutusmahdollisuuksien vähäys.

Opinnäytetöiden ohjaus. Tutkimuksessa nousi selvästi esille tarve opinnäytetöiden ohjauksen kehittämiseen. Yli kaksi kolmasosaa opiskelijoista koki saamansa ohjauksen riittämättömäksi.

Toimeentulo. Kadetit kokivat toimeentulossaan olevan pääasiassa vain pieniä vaikeuksia. Vaikeinta toimeentulo on yhdessä puolison tai puolison ja lapsien kanssa asuville kadeteille. Yksittäisissä toimeentulovaikeuksissa kadetit turvautuivat yleisimmin vanhempien taloudelliseen tukeen. Yleistä toimeentulotukea oli hakenut 5 prosenttia kadeteista ainakin kerran nykyisten opintojensa aikana.

Työssäkäynti. Kolmannes vastaajista oli käynyt töissä opintojen ohessa kuluneen vuoden aikana. Työssäkäynnin syyksi nimettiin yleisimmin halu parantaa elintaso.

Opintolaina. Kadeteista 41 % oli nostanut opintolainaa. Nostetun opintolainan mediaani oli 3000 euroa. Upseeriliiton takaama opintolaina oli selvästi valtion takaamaa opintolainaa suositumpaa.

Päiväraha. Pääpiirteissään kadetit olivat tyytyväisiä päivärahajärjestelmään. Kolmannes vastaajista piti päivärahamen nykyistä tasoa riittävänä. Lähes kaikki kadetit kuitenkin kokivat, että päivärahaa tulisi maksaa myös loma-ajalta.

Asuminen. Suurin osa kadeteista asui joko oppilaitoksen asuntolassa tai kaksin puolison kanssa. Oppilaitoksen asuntolassa asuminen herätti suurta tyytymättömyyttä ja vastauksista kävi ilmi, että asuntolassa asutaan silloin kun taloudellinen tilanne ei mahdollista muita asumismuotoja.

Upseeriliiton edunvalvonta. Upseeriliiton edunvalvonnan koettiin kohdistuneen kadetteihin melko tehokkaasti. Kadetit kokivat suureksi epäkohdaksi sen, että he eivät ole kaikilta osin oikeutettuja opintotuen asumislisään.

Työelämä. Lähes kaikki kadetit pitivät hyvätasoista ja kilpailukykyistä palkkausta tärkeänä. Pääosa vastaajista piti nuoren upseerin palkkausta keskinkertaisena tai melko huonona.

Sammandrag

Svararna. Förfrågan skickades till 733 kadetter, av vilka 551 svarade på förfrågan. Svarsprocenten var 75 %. Av de svarande var 93 % män och 7 % kvinnor. Svararna representerade samtliga försvarsgrenar, vapenslag, linjer och årskurser. Medelåldern på svararna var 24 år.

Studierna. Majoriteten av kadetterna ansåg sig studera rätt på område. Majoriteten av kadetterna var nöjda med framskridandet av sina studier. Missnöje förorsakades av sista handens ändringar i utbildningens arrangemang samt de ringa egna påverkningsmöjligheterna.

Handledning av slutarbeten. Ur forskningen framgår ett klart behov att utveckla slutarbetenas handledning. Över två tredjedelar ansåg att handledningen de fått inte varit tillräcklig.

Utkomst. Kadetterna anser sin utkomst vara någotsånär problemfri. Läget är svårast för de kadetter som bor tillsammans med någon eller har barn. Vid enskilda ekonomiska problem vänder sig kadetterna främst till ekonomiskt stöd från sina föräldrar. 5 % hade anhållit om allmänt utkomststöd åtminstone en gång under de pågående studierna.

Arbete. En tredjedel av de svarande hade under senaste årets lopp arbetat vid sidan om sina studier. Som motiv för arbetandet nämndes oftast förbättrandet av levnadsstandarden.

Studielån. 41 % av kadetterna hade lyft studielån. Medianen på det lyfta lånet var 3 000 €. Det av Officersförbundet garanterade lånet var betydligt mycket allmännare än det av staten garanterade lånet.

Dagpenning. Kadetterna var mestadels nöjda med dagpenningssystemet. En tredjedel av de svarande tyckte att dagpenningens nuvarande nivå är tillräcklig. Nästan alla kadetter anser dock att dagpenning bör betalas även under semestertiden.

Boende. Majoriteten av kadetterna bodde antingen i studieanstaltens internat eller med sin sambo. Boendet i studieanstaltens internat väckte stort missnöje och från svaren framgår att man bor i internaten endast då det ekonomiska läget inte tillåter övriga boendeformer.

Officersförbundets intressebevakning. Officersförbundets intressebevakning anses rikta sig ganska effektivt till kadetterna. Som största brist såg kadetterna att de inte är berättigade till det allmänna studiestödets bostadstillägg.

Arbetslivet. Nästan alla kadetter ansåg att lönenivån borde vara tillräcklig och kompetenskraftig. Majoriteten av de svarande ansåg dock att en ung officers lönenivå är medelmåttig eller ganska dålig.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä

Sammandrag

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
1.1. Upseerin koulutusjärjestelmän yleiskuvaus	2
1.2. Kadettien opintoetuudet.....	4
Päiväraha ja lomamatkakorvaus.....	4
Naiskadettien henkilökohtaisen vaatetuksen ja hygieniavälineiden korvaus.....	5
Opintotuki	5
Ilmavoimien kadettien lentolisä.....	5
Kadettien palvelussitoumus.....	6
Upseeriliiton tarjoamat etuudet opiskelijoille	6
1.3. Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen	7
1.4. Tulosten edustavuus.....	9
2. Tulokset.....	10
2.1. Taustatietoja vastaajista	10
2.2. Opiskelu.....	13
Hakeutuminen koulutukseen ja opintojen aloittaminen.....	13
Ohjaus	14
2.3. Toimeentulo.....	20
Tulot ja menot.....	23
Opiskelujen aikainen työssäkäynti.....	25
Opintolaina	27
Päiväraha	29
2.4. Asuminen.....	31
2.5. Kadetti ja Upseeriliitto	34
3. Yhteenveto	36
4. Lopuksi	38

Lähteet

Liitteet

1. Johdanto

Suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden asemaa seurataan tiiviisti esimerkiksi ylioppilaskuntien, Kansaneläkelaitoksen ja Opiskelijoiden tutkimussäätiön toimesta. Tehtyjen tutkimusten perusteella voidaan muodostaa kuva korkeakouluopiskelijoista ja heidän opintososiaalisesta asemastaan. Erilaisen koulutusjärjestelmänsä ja siihen liittyvien opintososiaalisten erityispiirteiden vuoksi kadetit ovat kuitenkin olleet poissuljettuja näistä tutkimuksista. Kadettien toimeentulo- ja edunvalvontatutkimus onkin ensimmäinen suoraan Upseeriliiton opiskelijajäseniin, kadetteihin, kohdistettu tutkimus.

Tätä tutkimusta valmisteltiin pitkään Kadettioppilaskunnan, Maanpuolustuskorkeakoulun, Pääesikunnan, Puolustusministeriön ja useiden opiskelijajärjestöjen, joista erityisesti mainittakoon pääkaupunkiseudun ylioppilaskunnat, Suomen Ylioppilaskuntien liitto SYL ja Opiskelijoiden tutkimussäätiö OTUS, tuella. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena onkin löytää mahdollisia yhtymäkohtia kadettien ja muiden korkeakouluopiskelijoiden välillä ja toisaalta myös lisätä korkeakouluopiskelijoiden parissa toimivien tietoutta upseerin koulutusjärjestelmän erityispiirteistä ja kadeteista opiskelijoina.

Yleisen opiskelijoihin kohdistuvan mielenkiinnon lisäksi tutkimuksen tarvetta on lisännyt 90-luvun puolivälistä asti jatkunut upseerikoulutuksen kehittäminen. Tähän kyselyyn vastanneet neljä kadettikurssia ovatkin samalla neljä ensimmäistä nykyisen koulutusjärjestelmän läpikäyvää kurssia. Tutkinnon muuttuminen Bolognan prosessin mukaisesti kaksiportaiseksi ja sen painopisteiden uusiutuminen tekee tutkimuksen tulokset mielenkiintoisiksi.

Upseeriliitto, jonka täysivaltaisia jäseniä kadetit ovat, on kadettien ensisijainen edunvalvoja. Lisäksi upseeriliiton tarjoamilla palveluilla on merkittävä rooli kadettien opintososiaalisessa asemassa. Siksi opiskelijoiden tarpeiden ja elämäntilanteiden ymmärtäminen onkin onnistuneen edunvalvonnan ja jäsenpalvelun edellytys.

1.1. Upseerin koulutusjärjestelmän yleiskuvaus ¹

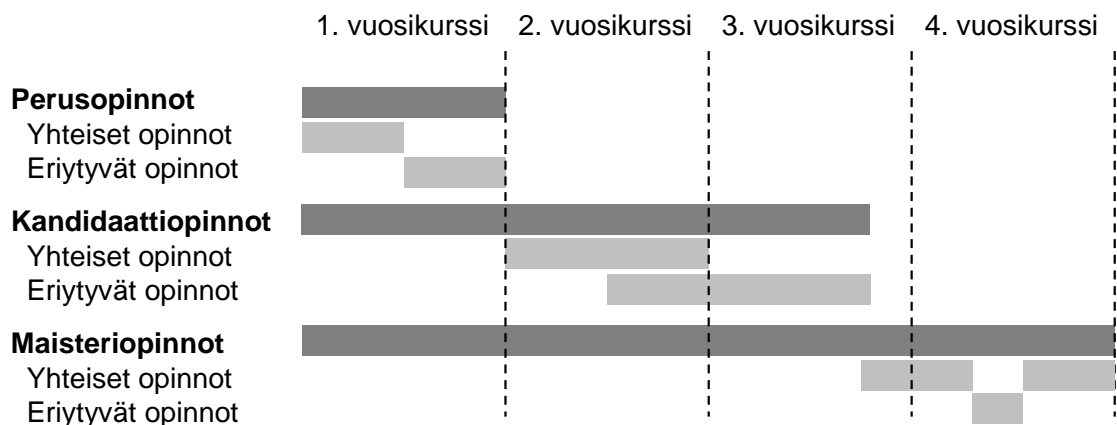
Maanpuolustuskorkeakoulu on Puolustusministeriön hallinnon alaan kuuluva Pääesikunnan alainen korkeakoulu.

Upseerin koulutusohjelma sisältää upseerin perusopinnot, sotatieteiden kandidaatin ja sotatieteiden maisterin tutkinnon. Upseerin koulutusohjelman perustutkinto-osaston opiskelijasta käytetään nimitystä kadetti.

Upseerin koulutusohjelman opinnot (kadettikurssit) järjestetään Maanpuolustuskorkeakoulun perustutkinto-osastossa (Kadettikoulu) Helsingissä ja sen ohjaamana puolustushaara-, aselaji- ja toimialakouluissa eri puolella Suomea.

Opiskelijat valitaan suorittamaan joko upseerin perusopintoja, sotatieteiden kandidaatin tutkintoa tai sotatieteiden maisterin tutkintoa. Jos hakijaa ei hyväksytä valintakokeen perusteella suorittamaan haluamaansa tutkintoa, voidaan hänelle tarjota suoritusoikeutta alempiin tutkintoihin. Tämän lisäksi kadetit voivat opintojensa aikana tai valmistumisen jälkeen anoa tutkinnonsuoritusoikeutta seuraavan tasoiseen koulutukseen.

Vaikka kadetti olisi saanut opinto-oikeuden esimerkiksi sotatieteiden maisterin tutkintoon, hän voi halutessaan keskeyttää opintonsa suorittuaan upseerin perusopinnot tai sotatieteiden kandidaatin tutkinnon ja siirtyä koulutustaan vastaavaan virkaan. Kadetilla on tällöin oikeus jatkaa opintojaan myöhemmin haluamaansa ajankohtana.

Taulukko 1 Upseerin koulutusjärjestelmä yleispiirteissään

¹ Upseerin koulutusohjelma, yleinen opintosuunnitelma, heinäkuu 2005, s. 4-10

Upseerin perusopinnot kestävät noin vuoden ja alkavat maavoimissa Maasotakoulussa Lappeenrannassa, merivoimissa Merisotakoulussa Suomenlinnassa ja ilmavoimissa Ilmasotakoulussa Tikkakoskella. Yhteiset opinnot kussakin puolustushaarassa kestävät noin puoli vuotta, jonka aikana toteutetaan aselaji-, toimiala- ja linjavalinnat. Tämän jälkeen kadetit siirtyvät suorittamaan noin puoli vuotta kestäviä eriytyviä opintoja aselaji- ja toimialakouluihin eri puolille Suomea. Upseerin perusopinnot antavat kelpoisuuden reserviupseerin määräaikaiseen virkaan ja vänrikin arvoon.

Sotatieteiden kandidaatin opinnot alkavat yhteisillä opinnoilla, jotka toimeenpannaan Maapuolustuskorkeakoulun perustutkinto-osastossa (Kadettikoulu) Helsingissä. Yhteiset opinnot kestävät puolustushaarasta riippuen viidestä kuukaudesta vuoteen. Tämän jälkeen suoritettavat eriytyvät opinnot toimeenpannaan aselaji- ja toimialakouluissa eri puolilla Suomea.

Sotatieteiden kandidaatin tutkintojakso päättyy Maanpuolustuskorkeakoululla järjestettävään opintojen refleктоivaan jaksoon. Sotatieteiden kandidaatin opintojen kesto on noin puolitoista vuotta. Sotatieteiden kandidaatin tutkinto antaa kelpoisuuden nuoremman upseerin määräaikaiseen virkaan ja luutnantin arvoon.

Sotatieteiden maisterin tutkintojakso alkaa kandidaattivaiheen päätyttyä. Maisterin tutkintojakson opintojen kokonaiskesto on noin 15 kuukautta, joka sisältää Maanpuolustuskorkeakoululla toimeenpantavat yhteiset opinnot sekä aselaji- ja toimialakouluissa toimeenpantavat eriytyvät opinnot. Opiskelijat valmistuvat vuosittain huhtikuussa. Sotatieteiden maisterin tutkinto antaa kelpoisuuden nuoremman upseerin vakinaiseen virkaan ja yliluutnantin arvoon.

Opiskelu on kurssimuotoista ja opiskelijan on osallistuttava siihen opetussuunnitelman mukaisesti. Kaikkiin tutkintojaksoihin sisältyy pakollinen työharjoittelu joukko-osastoissa. Kadetti voi siirtyä työhön puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen palvelukseen kunkin tutkintojakson päättyessä.

1.2. Kadettien opintoetuudet

Kadettien opintoetuudet koostuvat päivärahasta, ilmaisesta terveyden- ja sairaanhoidosta, ilmaisesta majoituksesta, muonituksesta, sotilasvaatetuksesta, naiskadettien kulukorvauksesta, osittain ilmaisista lomamatkoista ja pääosin ilmaisista opintovälineistä sekä rajoitetusta opintotuesta. Tämän lisäksi ilmavoimien kadetit saavat lentolisää palvelussitoumuksen edellyttämin ehdoin.²

Ilmainen majoitus tarkoittaa sisäoppilaitostyylistä majoitusta huoneessa, joka useassa tapauksessa jaetaan toisen kadetin kanssa. Kaikissa majoituksissa ei ole omaa saniteettitilaa. Ruuanlaittomahdollisuudet majoitusrakennuksissa ovat rajoitetut. Asumista ja elämistä sotilasalueella rajoittavat monet määräykset. Muun muassa vieraiden, kotieläinten tai alkoholin tuonti majoitukseen on kielletty.

Päiväraha ja lomamatkakorvaus

Kadetin päivärahan laskentaperusteena käytetään Puolustusministeriön päätöksen mukaisesti kulloinkin voimassa olevaa valtion virkamiehen kokopäivärahaa. Päivärahan suuruus on upseerin perusopintojen aikana 46 prosenttia, sotatieteiden kandidaatin tutkintojakson aikana 55 prosenttia ja sotatieteiden maisterin tutkintojakson aikana 65 prosenttia kulloinkin voimassa olevasta valtion virkamiehen kokopäivärahasta. Vuoden 2005 laskentaperusteena oleva valtion virkamiehen kokopäiväraha on 30 euroa, jolloin kadettien päivärahasi muodostuu 414 - 585 euroa kuukaudessa. Lomajaksolla päivärahaa maksetaan seitsemältä ensimmäiseltä lomapäivältä. Ulkomaan komennuksen aikana kadetille maksetaan kohdemaan ulkomaan päivärahaa samoilla prosenttiosuuksilla kuin kadetin päivärahaa kotimaassa. Päiväraha on kadeteille verotonta tuloa.

Kadetti on oikeutettu saamaan yhden ilmaisen lomamatkan jokaista täyttä opiskelukalenterikuukautta kohden. Lomamatkalla tarkoitetaan edestakaista matkaa opiskelupaikkakunnalta kotikuntalain mukaiselle kotipaikkakunnalle Suomessa. Lomamatka korvataan rahana matkustussäännön mukaan eli halvimmalla käytössä olevan kulkuyhteyden matkakustannuksen, vähennettynä Puolustusvoimien saamalla suurasiakasalennuksella, mukaisesti. Suurasiakasvähennys on esimerkiksi junamatkustamisessa 15 prosenttia. Käytännössä matkustussääntö ei korvaa kaukana asuvien lentokoneella tehtyjen kotimatkojen kustannuksia, toisin kuin esimerkiksi virkamiehillä, joihin sovelletaan sääntöä kohtuullisesta matkustusajasta.

Lomamatkakorvaus perustuu aina suoritettuun lomamatkaan ja korvauksen laskentaperusteena käytetään ovelta-ovelle periaatetta.

² Kadetin opintoetuudet, Maanpuolustuskorkeakoulu, Perustutkinto-osasto, kevät 2005, s.2

Naiskadettien henkilökohtaisen vaatetuksen ja hygieniavälineiden korvaus

Naiskadeteille maksetaan henkilökohtaisten alusvaatteiden ja hygieniavälineiden hankkimisesta Talousvarikon määrittämä korvaus. Korvaus maksetaan kaikilta niiltä päiviltä, jolloin kadetti on oikeutettu ilmaiseen vaatetukseen. Korvauksen suuruus vuonna 2005 on 6,75 euroa viikolta.³

Opintotuki

Opintotukijärjestelmän tarkoituksena on turvata opiskeluajan toimeentulo niille, joilla ei muuten olisi mahdollisuuksia opiskella. Kadettien osalta se koostuu opintolainan valtiontakauksesta ja tietyin, tarkoin rajatuin ehdoin asumislisästä. Opintorahaa kadeteille ei myönnetä, koska kadetit ovat oikeutettuja päivärahaan.

Opintolaina on valtion takaamaa, täysi-ikäiselle Suomessa opiskelevalla korkeakouluopiskelijalle tarkoitettua lainaa, jonka maksimimäärä on 220 euroa opiskelukuukautta kohden (1.8.2005 alkaen 300 euroa). Opiskelukuukaudeksi määritellään ne kuukaudet, joista yli puolet ajoittuu korkeakoulun opetuskaudelle.

Maksuttoman majoituksen johdosta asumislisää ei pääsääntöisesti myönnetä kadeteille. Kuitenkin, jos kadetilla on ennen opiskelupaikan hakemista ollut asunto, josta käsin hän voi opiskella oppilaitoksessa tai jos hän asuu vakiintuneessa parisuhteessa opiskelupaikkakunnalla tai paikkakunnalla, josta päivittäinen koulumatka on mahdollinen, asumislisää voidaan myöntää. Lapsen kanssa asuvat kadetit kuuluvat yleensä yleisen asumistuen piiriin.⁴

Ilmavoimien kadettien lentolisä

Ilmavoimien ohjaajakadetit saavat palvelukseen liittyvien lentosuoritusten aiheuttaman vastuun ja vaaran perusteella lentolisää, joka koulutuksen alkuvaiheessa on 34 prosenttia A15 palkkaluokasta⁵. Sotilaslentäjätodistuksen myöntämisen jälkeen lentolisä maksetaan kaksinkertaisena. Nykyisellään ilmavoimien kadetit saavat todistuksen neljännen opiskeluvuoden keväällä, kun lento-ohjelmasta on lennetty 90 prosenttia. Lentolisää maksetaan kadetille vain, mikäli hän on suorittaessaan hänelle kuuluvaa tai määrättyä tehtävää kalenterikuukauden aikana lentänyt vähintään yhden lentotehtävän ennen sotilaslentäjätodistuksen saamista ja sotilaslentäjätodistuksen saamisen jälkeen vähintään kaksi lentotuntia.

³ Talousvarikon ohje 17.12.2001, Naiskadettien henkilökohtaisen alusvaatetuksen ja hygieniavälineiden hankinnat

⁴ Tietoa opintotukijärjestelmästä Kelan www-sivuilta, www.kela.fi

⁵ A15 palkkaluokka on 1.3.2005 sopimuksen mukaan 1402,19 € 34 prosenttia tästä on 476,74 €

Hyväksytyt tyypikoulutuksen jälkeen kadettien lentolisä maksetaan 70 prosentilla korotettuna.⁶ Käytännössä kadetit eivät ehdi suorittamaan tyypikoulutusta opiskeluaikanaan.

Kadettien palvelussitoumus

Maa- ja merivoimalinjalla sekä ilmavoimien teknillisillä linjoilla upseerin alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneen on annettava kirjallinen sitoumus siitä, että hän palvelee koulutustaan vastaavassa tehtävässä puolustusvoimissa tai rajavartiolaitoksessa alemman korkeakoulututkinnon osalta kolme ja ylemmän korkeakoulututkinnon osalta yhteensä neljä vuotta tutkinnon suorittamispäivästä alkaen. Mikäli kadetti irtisanoutuu koulutusta vastaavasta virasta sitoumus aikanaan, hän joutuu korvaamaan valtiolle koulutuskustannuksia alemman korkeakoulututkinnon osalta 8 400 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon osalta yhteensä 11 750 euroa.

Mikäli ilmavoimien ohjaajakadetti irtisanoutuu sitoumusaikanaan tai hänet irtisanotaan, taikka hän keskeyttää opiskelunsa hänestä itsestään johtuvasta syystä muutoin kuin sairaudesta tai todetun lentotaipumuksen puuttumisesta johtuen, joutuu hän korvaamaan valtiolle aiheutuneita koulutuskustannuksia ensimmäisenä opiskeluvuotena ennen erikoiskoulutusjakson alkamista 10 100 euroa. Ensimmäisen opiskeluvuoden erikoiskoulutusjaksolla korvaussumma nousee 25 200 euroon, toisena opiskeluvuotena erikoiskoulutusjaksolla 42 000 euroon ja kolmantena opiskeluvuotena erikoiskoulutusjaksolla sekä tämän jälkeen 84 000 euroon. Ilmavoimien ohjaajakadettien palvelussitoumusaika on kymmenen vuotta yhdeksän kuukautta ja tyypikoulutuksen jälkeen tai kun kokonaislentotuntimäärä ylittää 1000 tuntia kolmetoista vuotta kolme kuukautta.⁷

Upseeriliiton tarjoamat etuudet opiskelijoille

Upseeriliiton tärkein pelkästään opiskelijoihin kohdistettu palvelu on Upseeriliiton takaama opintolaina. Lainan maksimimäärä on 3000 euroa ja se voidaan nostaa joko yhdessä tai useammassa erässä. Tämän lisäksi kadeteilla, jotka ovat suorittaneet vähintään 80 opintoviikkoa, on mahdollisuus saada Upseeriliiton kautta luottokortti, jossa on 1000 euron luottoraja. Kadeteilta ei tällöin edellytetä työsuhdetta eikä tuloja kortin myöntämiseksi.

Lisäksi kadeteilla on oikeus hyödyntää kaikkia Upseeriliiton jäsenilleen tarjoamia alennuksia ja vapaa-ajan palveluita.

⁶ Virkaehtosopimus 28.8.1983 ja Valtionvarainministeriön päätös 21.3.1988 ja 17.1.1989

⁷ Puolustusministeriön asetus koulutuskustannusten korvaamisesta, 30.1.2002

1.3. Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva kadettien elämäntilanteesta opintojen eri vaiheissa, keskittyen opintoihin ja opintososiaalisiin asioihin. Tutkimuksessa selvitetään myös kuinka kadetit kokevat Upseeriliiton edunvalvonnan. Lisäksi selvitetään kadettien näkemyksiä ajankohtaisiin edunvalvonnallisiin kysymyksiin liittyen.

Opintoja koskevilla kysymyksillä keskitytään ohjaukseen ja neuvontaan, joita koskien kadettien mielipiteistä ei ole ollut selkeää yleiskuvaa. Opintososiaalisiin asioihin sisällytetään tässä tutkimuksessa toimeentulo ja asuminen, niihin liittyvine tekijöineen.

Olennainen osa tätä tutkimusta on tulosten vertaaminen muiden korkeakouluopiskelijoihin kohdistuneiden selvitysten tuloksiin. Näistä tutkimuksista mainittakoon Taru Berndtsonin⁸ Kansaneläkelaitokselle tekemä tutkimus, jossa selvitettiin laaja-alaisesti korkeakouluopiskelijoiden tuloja ja menoja, työssäkäyntiä, asumista, perhesuhteita, opiskelua ja tulevaisuudenodotuksia sekä Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan⁹, Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan¹⁰ ja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan¹¹ teettämät edunvalvonta- ja toimeentulokyselyt.

Tutkimus toteutettiin 94 kysymystä sisältävällä painetulla kysymyssarjalla joka lähetettiin kadettikurssien johtajien kautta kaikille kadeteille huhtikuussa 2005. Vastaukset koottiin kesäkuuhun 2005 mennessä. Vastaaminen tapahtui Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskuksen tiedonkeruulomakkeelle, jotka ajettiin optisen lukijan avulla JOTOS 70 ohjelmaan. JOTOS 70 ohjelmasta vastaukset siirrettiin data-muodossa Statistix 8 -tilasto-ohjelmaan, jossa suoritettiin varsinainen tulosten analysointi. Avovastaukset ja kysymyssarjan kysymykset, jotka sisälsivät useamman kuin yhden valittavan vaihtoehdon, analysoitiin manuaalisesti.

Kysymyssarja käsitteli opiskeluun, toimeentuloon ja asumiseen liittyviä kysymyksiä sekä Upseeriliiton edunvalvontaa kadettien näkökulmasta. Kysymyssarja sisälsi lisäksi laajan taustatieto-osion, joka mahdollista kattavan ristiintaulukoinnin ja yleiskuvan muodostamisen. Kysymyssarja on liitteenä (Liite 1)

⁸ Taru Berndtson: Opiskelijatutkimus 2003. Opiskelijoiden toimeentulo ja toimeentulon ongelmat. KELA, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 65, Helsinki 2004

⁹ Keijo Karjalainen, Toimeentulon palapeliä kasaamassa, Selvitys Helsingin yliopiston opiskelijoiden taloudellisesta tilanteesta 2002-2003. Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan julkaisu 2003.

¹⁰ Miia Palokangas, KY:n edunvalvontakysely 2004, KY - Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta.

¹¹ Annukka Öljymäki, Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Edunvalvontakysely 2002.

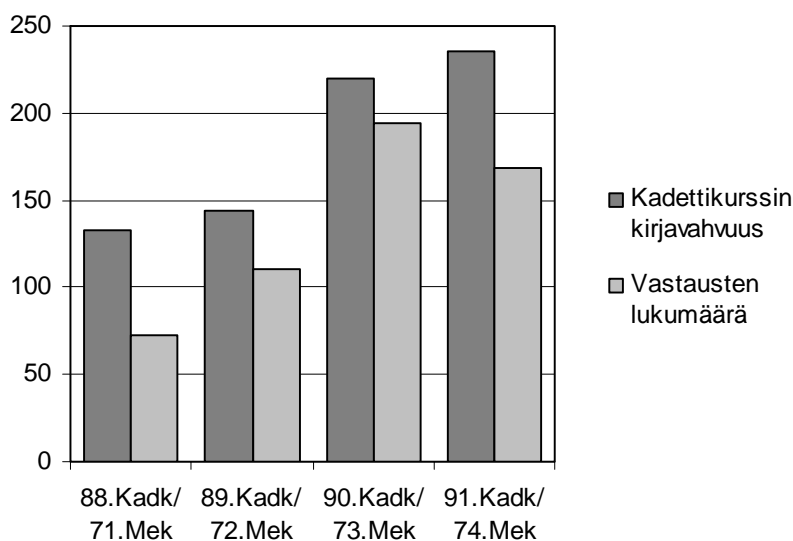
Kysymyssarjasta pyrittiin tekemään mahdollisimman monipuolinen ja eri elämänalueet kattava, vaikka tällöin riskinä onkin kysymyssarjan sirpaloituminen ja tulosten pinnallisuus. Näin haluttiin tarjota pohja mahdollisille tuleville, keskittyneemmille selvityksille.

Tutkimus on pääsääntöisesti tehty tilastollisin menetelmin, mikä on luontevin lähestymistapa taloudellista toimeentuloa koskevalle tutkimukselle. Avovastauksilla on pyritty saamaan lisää syvyyttä tarkasteluun ja tuomaan kadettien subjektiivisia kokemuksia lukijan arvioitavaksi.

1.4. Tulosten edustavuus

Kyselyssä olivat edustettuina kaikki Maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelevat kadettikurssit, lukuun ottamatta tutkintoansa opistoupseerin tutkinnosta upseerin tutkinnoksi täydentäviä kadetteja. Kysymyssarja lähetettiin kadettikurssien johtajien kautta 733:lle huhtikuussa 2005 opiskelleelle kadetille. Vastauksia saatiin yhteensä 551, jolloin vastausprosentiksi muodostui 75. Kun vielä kaikki puolustushaarat, aselajit, linjat ja vuosikurssit olivat edustettuina, voidaan tuloksia pitää varsin hyvin edustavina. Kysymyssarja herätti sinänsä jo keskustelua ja kadetit kokivat asian tutkimuksen tärkeäksi, mikä on havaittavissa myös avovastauksien runsaasta määrästä.

Taulukossa 2 on esitetty vastausten lukumäärä kurseittain. Vastausprosentteissa oli huomattava hajonta kadettikurseittain: parhaiten edustettuina olivat kadettikurssit 89., 90. ja 91., joiden vastausprosentit olivat 77, 88 ja 72. Heikoimmin edustettuna oli 88. kadettikurssi, jonka vastausprosentti oli 54.

Taulukko 2 Vastausten lukumäärä kadettikurseittain

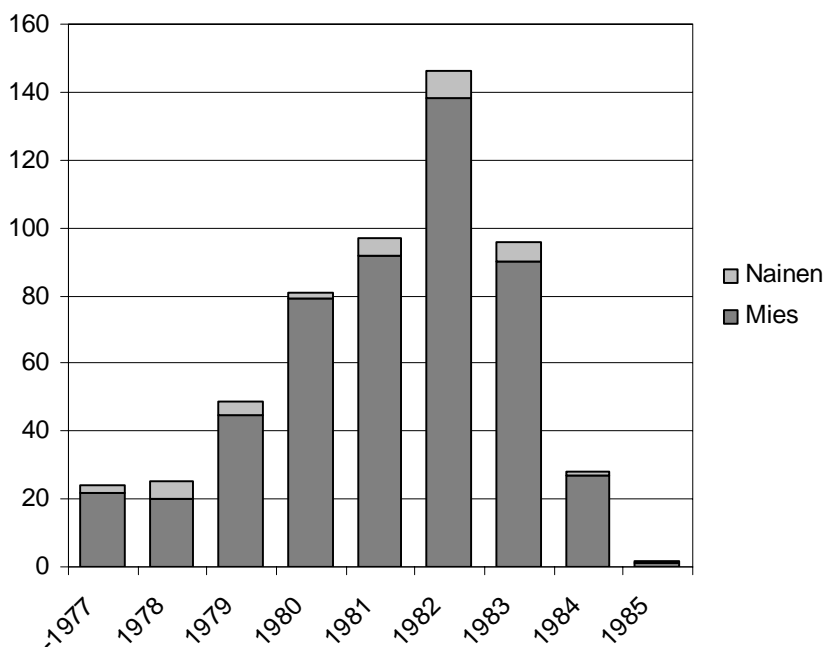
Nuorin kadettikurssi oli kyselyn toteuttamisen aikaan hajautettuna eri aselaji- ja puolustushaarakouluihin. Kadettikurssit 89. ja 90. sen sijaan olivat pääsääntöisesti koossa ainakin puolustushaaroittain. Vanhin kadettikurssi täytti kyselyn toiseksi viimeisellä opiskeluviikollaan Santahaminassa kurssin ollessa koolla. 88. kadettikurssin vastausprosentin mataluuden syitä ei saatu selville.

2. Tulokset

2.1. Taustatietoja vastaajista

Vastaajat olivat iältään 20-36-vuotiaita. Vastaajien keski-ikä oli 24 vuotta. Koko aineistossa suurin ikäryhmä olivat vuosina 1980–1983 syntyneet vastaajat, joita oli 77 prosenttia. Suurin osa eli 27 prosenttia vastaajista oli syntynyt vuonna 1982. Vastaajien ikäjakauma on esitetty taulukossa 3.

Vastaajista 93 prosenttia oli miehiä ja 7 prosenttia naisia. Vastaajista 88 prosenttia oli suorittanut ylioppilastutkinnon.

Taulukko 3 Vastaajat sukupuolen ja syntymävuoden mukaan.

Vastaajista suurin osa (18 %) oli kotoisin Uudeltamaalta, seuraavaksi eniten vastaajia oli kotoisin Varsinais-Suomesta (9 %) ja Lapista (8 %). Huonoiten edustettuja olivat Pohjanmaa ja Itä-Uusimaa, josta kustakin vastaajia oli alle 2 prosenttia. Yhtään kadettia ei ollut kotoisin Ahvenanmaalta, mikä selittynee sillä, että ahvenanmaalaiset ovat vapautettuja asevelvollisuuden suorittamisesta. Tarkempi kuvaus vastauksista on liitteenä (Liite 2).

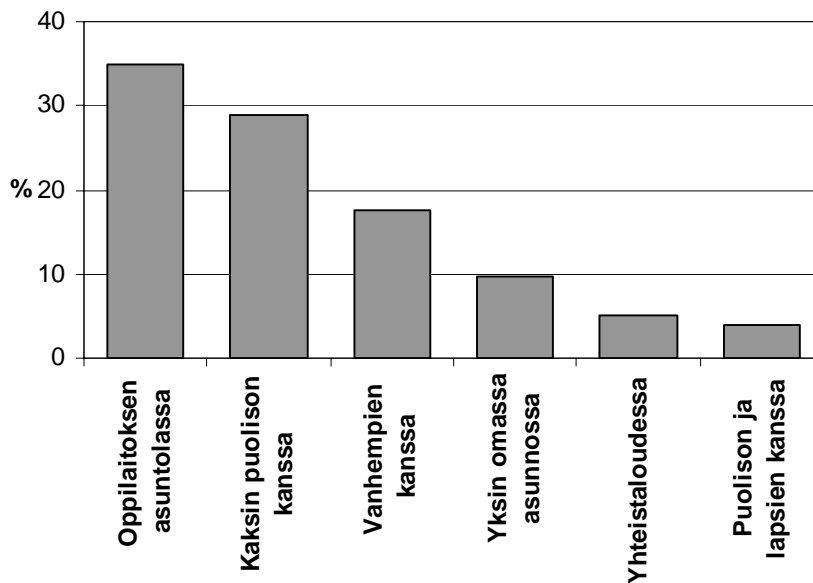
Vastaajista 63 prosenttia oli maavoimissa, 18 prosenttia merivoimissa ja 18 prosenttia ilmavoimissa. Vastaajien jakauma aselajeittain ja linjoittain on nähtävissä taulukossa 4.

Aselaji tai linja	Vastaajien lukumäärä	Osuus vastanneista %
Kenttätykistö	32	6
Viesti	39	7
Ilmatorjunta	45	8
Pioneeri/ Suojelu	53	10
Helikopteriohjaajalinja	5	1
Tiedustelu- ja liikuntalinja	6	1
Huoltolinja	38	7
Jalkaväki	95	17
Panssaritorjuntaopintosuunta	10	2
Rajavartiolinja	32	6
Laivastolinja	35	6
Rannikkojoukkolinja	27	5
Merivoimien tekninen linja	24	4
Merivartiolinja	14	3
Ilmavoimien ohjaajalinja	50	9
Ilmavoimien johtamisjärjestelmälinja	32	6
Ilmavoimien lentotekninen linja	13	2

Taulukko 4 Vastaajat aselajeittain ja linjoittain

Vastaajien jakauma perhemuodon mukaan on havainnollistettu taulukossa 5. Vastaajista 35 prosenttia asui oppilaitoksen asuntolassa ja 29 prosenttia kaksin puolison kanssa. Asuminen kaksin puolison kanssa on lähes yhtä yleistä kuin yleensä korkeakouluopiskelijoilla, joista 35 prosenttia asuu kaksin puolison kanssa. Kadeteista vanhempien luona ilmoitti asuvansa 18 prosenttia ja yksin omassa asunnossa 10 prosenttia. Vastaavat luvut korkeakouluopiskelijoilla yleensä ovat 5 ja 46.¹²

¹² Berndtson 2004, s.23

Taulukko 5 Vastaajat perhemuodon mukaan

Vastaajista 4 prosentilla oli lapsia. Suurimmalla osalla oli yksi lapsi. Kahdella vastaajalla oli kaksi lasta ja yhdellä neljä.

Vastaajien vanhemmat olivat pääsääntöisesti työelämässä. Vastaajien isä oli työelämässä 71 prosentilla ja äiti 82 prosentilla. 19 prosentilla isä oli eläkkeellä ja vastaavasti äiti 8 prosentilla. Vastaajista 1 prosentilla isä oli työtön tai lomautettu ja äiti 3 prosentilla. Vanhempjen työmarkkina-asema ja korkein loppuunsaatettu koulutus on esitetty liitteenä (Liite 3).

2.2. Opiskelu

Opiskelua koskevilla kysymyksillä pyrittiin selvittämään kadettien opintojen aloittamiseen liittyviä taustatekijöitä, tyytyväisyyttä opintojen etenemiseen ja opinto-opinto-ohjauksen riittävyttä opintojen eri vaiheissa.

Vastaajista 65 prosentilla oli opinto-oikeus sotatieteiden maisterin tutkintoon ja 31 prosentilla sotatieteiden kandidaatin tutkintoon. Neljällä prosentilla vastaajista oli suoritusoikeus perusopintoihin.

Opintojensa etenemiseen oli tyytyväisiä 90 prosenttia vastanneista ja tyytymättömiä 10 prosenttia vastaajista. Tyytymättömyyden syyt olivat yleisimmin itse tutkinnon sisältöön tai sen toteuttamiseen liittyviä. Eniten vastaajat kritisoivat viime hetken muutoksia, tietämättömyyttä tulevaisuudesta ja omien vaikutusmahdollisuuksien vähäisyyttä.

”Perusopintojen alussa oleva yhteinen opintojakso ei mielestäni palvele opiskelijoita, jotka suorittavat eri tutkintoja, parhaalla mahdollisella tavalla. Esim. pelkät perusopinnot suorittavalle tarjotaan vain pala jonkun muun tutkinnosta.”

Mies 25-vuotta, maavoimat

Ilmavoimien kadettien vastauksissa oli selkeästi havaittavissa, että he kokivat yhteiskoulutusjaksot tulevaa työnkuvaa ajatellen epäolennaisiksi.

”Olen joutunut opiskelemaan aiheita, jotka eivät kuulu lainkaan tulevaisuuden työnkuvaani. Ohjaajakadetit voisivat viettää aikaansa paljon tehokkaamminkin.”

Mies 23 vuotta, ilmavoimat

Hakeutuminen koulutukseen ja opintojen aloittaminen

Sotatieteiden maisterin tutkintoa suorittavista kadeteista 90 prosenttia oli päässyt opiskelemaan siihen tutkintoon johtavaan koulutukseen, johon ensisijaisesti oli halunnut. Vastaava luku oli sekä sotatieteiden kandidaatin tutkintoa suorittavilla oli 49 prosenttia ja perusopintoja suorittavilla vain 27 prosenttia. Kysymyksessä ei eritelty sitä, oliko ensisijainen tutkintoon johtava koulutus Maanpuolustuskorkeakoulussa vai muussa oppilaitoksessa suoritettava tutkinto.

Vastaajista 52 prosenttia oli samaa mieltä väitteen ”Minulle oli itsestään selvää hakeutua opiskelemaan tälle koulutusasteelle” kanssa. Etenkin sotatieteiden maisterin tutkintoa ja perusopintoja suorittavat olivat varmoja koulutusasteen valinnasta.

55 prosenttia vastaajista koki, että sopivan alan löytäminen ei ollut hankalaa ja ainoastaan 9 prosenttia koki alan löytämisen hankalaksi. 62 prosenttia kadeteista ilmoitti saaneensa joko suoraa tai epäsuoraa tukea ja kannustusta koulutusalan valintaansa vanhemmiltaan. Kuitenkin opiskelupaikkaa valittaessa 62 prosenttia vastanneista oli harkinnut myös muita vaihtoehtoja, kuin mitä nyt opiskelevat.

Niistä vastanneista, jotka olivat harkinneet myös muita opiskeluvaihtoehtoja, 37 prosenttia harkitsi vakavasti hakeutumista uuteen koulutukseen saatuaan nykyiset opinnot suoritettua. Niistä opiskelijoista, jotka eivät opiskelupaikkaa valittaessa harkinneet muita vaihtoehtoja, 51 prosenttia ilmoitti, ettei harkitse vakavasti uuteen koulutukseen hakeutumista.

Uuteen koulutukseen hakeutumista harkitsi vakavasti 32 prosenttia vastaajista. Niitä, jotka eivät olleet harkinneet mahdollisuutta vakavasti, oli vastaajista 40 prosenttia. Vastaajista 29 prosenttia ei osannut sanoa kantaansa. Eniten uuteen koulutukseen hakeutumisen mahdollisuutta harkitsivat maavoimien kadetit (36 %). Merivoimien kadeteista 22 prosenttia ja ilmavoimien kadeteista 25 prosenttia harkitsi mahdollisuutta vakavasti. Uuteen koulutukseen hakeutumista harkitsivat voimakkaimmin vanhimmat kurssit ja vastaavasti vähiten juuri opintonsa aloittaneet. Suoritettava tutkinto vaikutti mahdolliseen uuteen koulutukseen hakeutumiseen vain vähän.

Kaiken kaikkiaan 86 prosenttia vastaajista koki olevansa oikealla opiskelualalla. 2 prosenttia vastaajista ei kokenut olevansa oikealla opiskelualalla ja 12 prosenttia ei osannut ottaa asiaan kantaa. Verrattaessa lukuja korkeakouluopiskelijoihin yleensä, voidaan todeta, että kadetit olivat hieman varmempia alavalinnastaan kuin korkeakouluopiskelijat yleensä.¹³

Ohjaus

Kysyttäessä lukiossa tai ennen opiskelujen aloittamista ja opiskelujen alussa saadun opinto-ohjauksen riittävyttä noin puolet vastaajista koki saadun opinto-ohjauksen määrän riittäväksi. Luvut ovat yhteneviä muissa korkeakouluissa tehtyjen tutkimusten tulosten kanssa¹⁴. Toisaalta Teknillisen korkeakoulun opiskelijoihin kohdennetussa tutkimuksessa todettiin, että lukioaikaisella opinnohjauksella ja korkeakoulujen omalla markkinoinnilla (esimerkiksi abi-infot) ei ole suurta merkitystä opiskelupaikan valinnassa.¹⁵ Vastaajien joukosta löytyi myös niitä, joiden lukioissa ei oltu esitelty koulutusvaihtoehtoa.

"Lukiossani ei kerrottu tästä koulutuksesta mitään."

Nainen 26 vuotta, maavoimat

¹³ Berndtson, s. 28.

¹⁴ Palokangas 2004 s.13

¹⁵ Öljymäki 2002, s.15

Opiskelijien alussa olevaan ohjaukseen toivottiin enemmän keskustelua ja tiedotusta tutkinnosta kokonaisuutena. Lisäksi opintososiaalisista eduista toivottiin tarkempaa neuvontaa. Ohjaus koettiin myös osin pirstaleiseksi.

”Opintojen alussa kokonaisuus. Maasotakoululla valmistumisen askelmerkkejä ei tiedotettu selkeästi. Eli suuret kokonaisuudet: missä ollaan ja milloin? Mitä suurin piirtein opetellaan?”

Mies 25-vuotta, maavoimat

”Sosiaalisten etujen selventäminen henkilön toimesta, joka olisi niihin oikeasti perehtynyt”

Mies 28-vuotta, maavoimat

”Ohjausta, neuvontaa yms. on ollut, mutta se on ollut sekavaa. Jatkuva muutos näissä asioissa ja kokonaisuudessa sekoittaa opiskelijoita ja ohjaajia (kouluttajia).

Mies 25-vuotta, maavoimat

Kyselyssä nousi selvästi esiin tarve opinnäytetöihin liittyvään opinnonohjaukseen. Kokonaisuudessaan 74 prosenttia opiskelijoista ilmoitti saaneensa mielestäänsä liian vähän tai ei riittävästi ohjausta opinnäytetyön aiheen valinnassa. Vastaava luku opinnäytetyön tekoon liittyvän ohjauksen määrässä oli 67 prosenttia.¹⁶

”Itse en saanut juuri lainkaan ohjausta kandityötä tehdessäni, ohjaaja ei vastannut ej-viesteihin ja oli poissa.. ..töiden ohjaajat tulisi valita tarkoin, että jokainen saisi työlleen ohjausta.”

Mies 24 vuotta, ilmavoimat.

Tyytyväisyydessä opinto-ohjaukseen, joka liittyi opinnäytetöiden aiheen valintaan, ei ollut suuria vuosikurssikohtaisia eroja. Vastauksissa nousi kuitenkin esille ensimmäisen vuosikurssin (91. kadettikurssi) kiinnostus saada opinnäytetyön aiheen valintaan liittyvää opinnonohjausta jo opiskelijien alkuvaiheessa. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista 43 prosenttia koki, että ohjausta oli ollut liian vähän ja 40 prosenttia, että ohjausta ei ollut tarjottu täysin riittävästi. Kysymystä ei kokenut ajankohtaiseksi 49 prosenttia vastaajista. Vastaavat tulokset saatiin opinnäytetyön tekoon liittyvän ohjauksen riittävydestä.

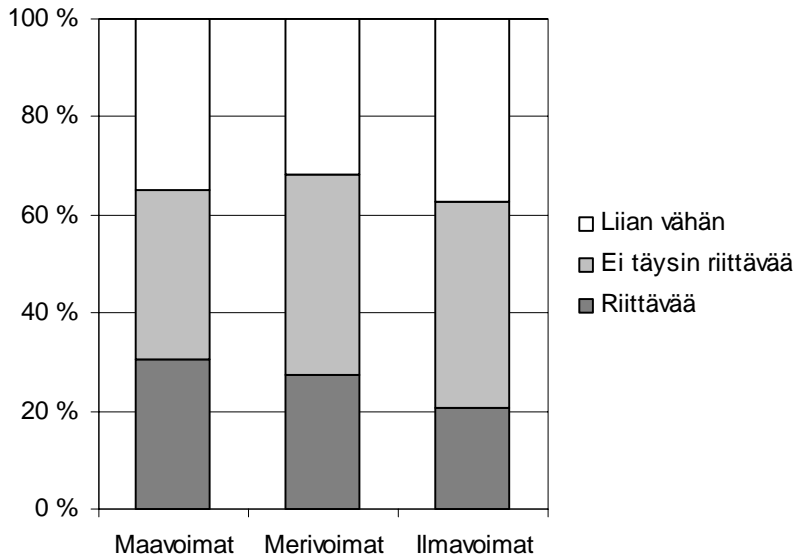
”Opinnäytetyön aihetta valittaessa meille ei mainittu, että aiheen valinta ratkaisee meidät valinnaiset opinnot maisterivaiheessa.”

Mies 24 vuotta, maavoimat

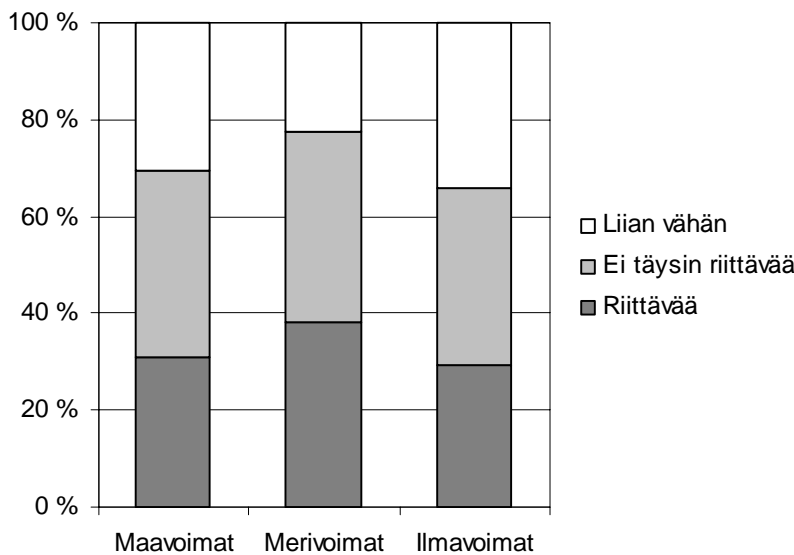
Tyytyväisyydessä opintojen ohjauksen riittävyyteen puolustushaaroittain oli eroja (ks. taulukot 6 ja 7). Kysymykseen vastanneista maavoimien kadeteista 31

¹⁶ Vertaa esimerkiksi Palokangas 2004 s.13: Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan tekemässä selvityksessä opinnäytetyön tekoon annetun ohjauksen riittävyyteen oli tyytymättömiä 45 % vastanneista.

prosenttia oli tyytyväisiä opinnäytetyön aiheeseen liittyvään ohjauksen määrään, 34 prosenttia koki, ettei ohjaus ollut täysin riittävää ja 35 prosenttia, että ohjausta oli liian vähän. Vastaavat luvut opinnäytetyön tekoon liittyvään ohjauksen määrään riittävydestä olivat 31, 39 ja 30 prosenttia.

Taulukko 6 Opinnäytetyön aiheen valintaan liittyvän ohjauksen, neuvonnan ja tuen riittävyyden kokeminen puolustushaaroittain

Taulukko 7 Opinnäytetyön tekoon liittyvän ohjauksen, neuvonnan ja tuen riittävyyden kokeminen puolustushaaroittain

Merivoimien kadetit olivat kokonaisuudessaan tyytyväisimpiä opinnäytetöihin liittyvään opinnonohjaukseen. Aiheen valintaan liittyvään opinnonohjaukseen oli

tyytyväisiä 27 prosenttia vastaajista, 41 prosenttia koki, ettei ohjausta tarjottu täysin riittävästi ja 32 prosenttia, että ohjausta oli liian vähän. Opinnäytetyön tekoon liittyvään ohjaukseen oltiin selvästi tyytyväisempiä, 38 prosenttia koki ohjauksen riittäväksi, 39 prosenttia ei täysin riittäväksi ja 22 prosenttia ohjauksen määrän liian vähäiseksi.

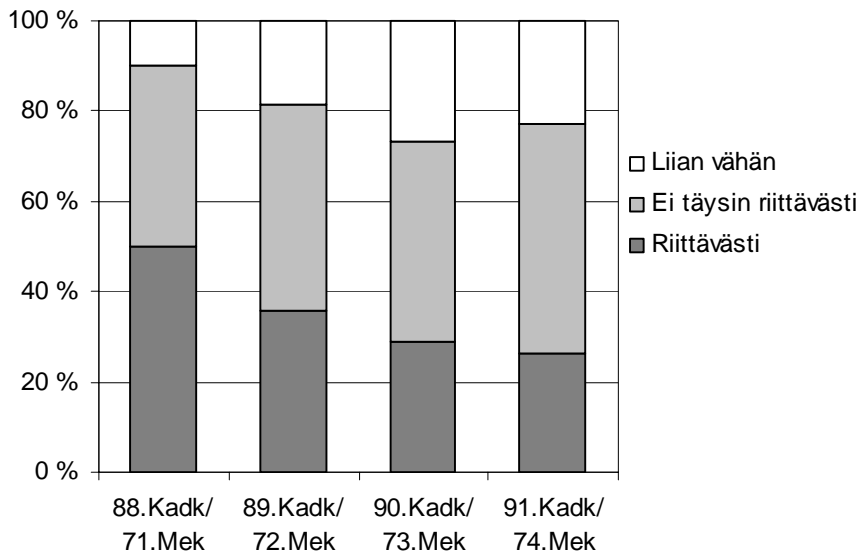
Kun merivoimien kadetit olivat tyytyväisimpiä opintojen ohjaukseen, olivat ilmavoimien kadetit sitä vastoin tyytymättömiä. Ainoastaan 21 prosenttia ilmavoimien kadeteista koki opinnäytetyön aiheen valintaan liittyvän ohjauksen riittäväksi. 42 prosenttia koki, ettei ohjausta ollut tarjottu täysin riittävästi ja 37 prosenttia koki ohjauksen olleen riittämätöntä. Ongelmaksi koettiin se, että tarjolla ei ollut valmiita aiheita, eivätkä aiheet olleet osa suurempaa tutkimuskokonaisuutta. Opinnäytetyön tekoon tarjottuun ohjaukseen oltiin hieman tyytyväisempiä, 29 prosenttia vastaajista oli tyytyväisiä ohjauksen määrään, 37 prosenttia koki, ettei ohjausta ollut tarjottu täysin riittävästi ja 34 prosenttia koki ohjauksen riittämättömäksi.

Työelämään liittyvässä ohjauksessa oli myös kehittämisen varaa. Kaikista vastanneista 33 prosenttia koki ohjauksen riittäväksi ja 21 prosenttia riittämättömäksi. Vastaajista 46 prosenttia koki, ettei ohjausta oltu tarjottu täysin riittävästi.

”Tiedän, että tehtävänä on todennäköisesti joukkueen kouluttaja varuskunnassa xx. Työnkuvasta ja sen vaatimuksista ei ole selkeää kuvaa → enemmän työelämään tutustumista.”

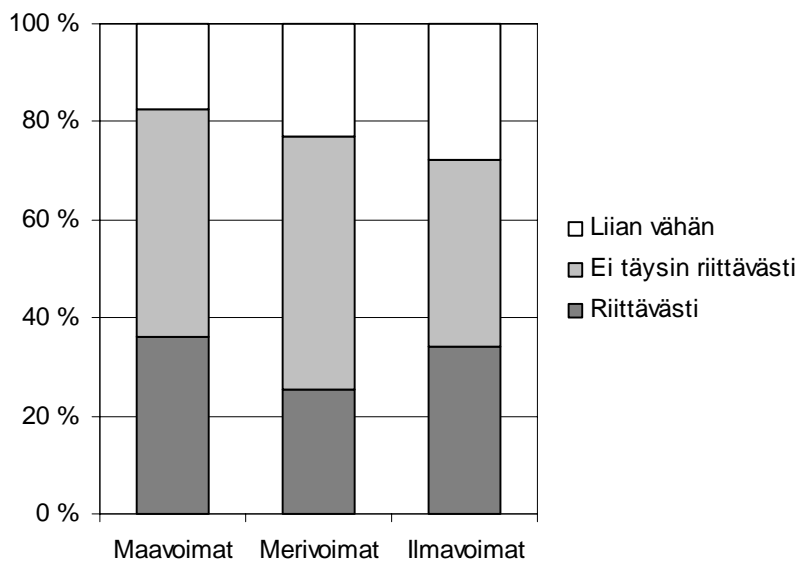
Mies 25 vuotta, maavoimat.

Työelämään liittyvän ohjauksen riittävyden kokemisen ja vuosikurssin yhteys on esitetty taulukossa 8. Taulukosta nähdään, että tyytyväisyys työelämään liittyvään ohjaukseen kasvaa vuosikursseittain. Huolestuttavana voidaan pitää sitä, että puolet 88. kadettikurssin opiskelijoista koki viikko ennen valmistumistansa, että työelämään liittyvä ohjaus oli ollut riittämätöntä tai ei täysin riittävä. Alemmilla vuosikursseilla tyytymättömyys ohjauksen määrään oli vielä suurempaa. Tyytymättömyyden syitä ei pystytty kyselyssä selvittämään.

Taulukko 8 Työelämään liittyvän ohjauksen, neuvonnan ja tuen riittävyyden kokeminen vuosikursseittain.

Myös työelämään liittyvän ohjauksen kokemisessa oli puolustushaarakohtaisia eroja, jotka on esitetty taulukossa 9. Erojen syyt eivät kuitenkaan tulleet kyselytutkimuksessa esille.

Taulukko 9 Työelämään liittyvän ohjauksen, neuvonnan ja tuen riittävyyden kokeminen puolustushaaroittain.

Avovastauksista voidaan lisäksi päätellä, että työelämään liittyvässä ohjauksessa tulevien työtehtävien luonne ratkaisee paljolti sen, miten kadetit kokevat ohjauksen, neuvonnan ja tuen riittävyyden.

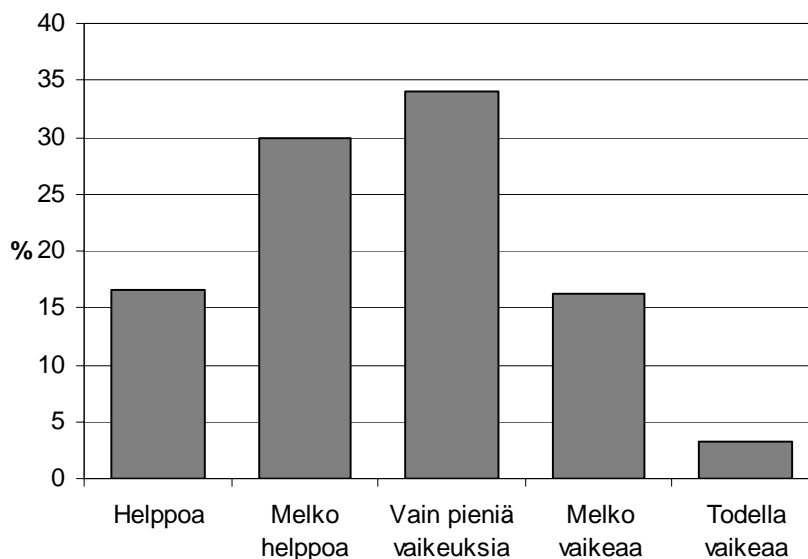
”Työelämään liittyen ei ole tullut ohjausta, mutta kohdallani tämä ei ole vielä tarpeellista, samat hommat jatkuvat valmistuttuani.”

Mies 24 vuotta, ilmavoimat.

2.3. Toimeentulo

Kadetit suhtautuivat opiskeluaikaiseen toimeentuloonsa positiivisesti ennen opintojen aloittamista. Ainoastaan 22 prosenttia vastanneista vastasi olevansa samaa mieltä väitteen ”opiskeluajan toimentulo huoletti minua ennen opiskelujen aloittamista” kanssa. Osittain samaa mieltä väitteen kanssa oli 30 prosenttia vastaajista ja eri mieltä 48 prosenttia vastaajista. Tässä kysymyksessä miesten ja naisten vastauksissa on nähtävissä selvä ero. Vastanneista naisista 36 prosenttia oli huolestunut opiskeluajan toimeentulosta ennen opintojen aloittamista, kun miehillä vastaava luku oli 21 prosenttia. Maavoimien kadetit olivat keskimäärin enemmän huolissaan toimentulostaan kuin meri- ja ilmavoimien kadetit.

Pääosin kadetit kokivat opiskeluaikaisessa toimeentulossaan olevan vain pieniä vaikeuksia (ks. Taulukko 10). Verrattaessa toimeentulon helppouden kokemista aikaisempien yliopisto-opiskelijoita koskevien tutkimusten tuloksiin voidaan havaita, että ne ovat lähes yhteneviä kadettien vastauksien kanssa. Pienet tulot ja opiskeluaikainen niukkuus eivät siis välttämättä vaikuta subjektiiviseen arvioon omasta taloudellisesta tilanteesta, vaan moni opiskelija hyväksyy opiskeluaikaiset pienet tulot.¹⁷

Taulukko 10 Toimeentulon kokeminen.

Toimentulonsa koki melko vaikeaksi tai vaikeaksi 19 prosenttia vastaajista. Vaikeimmaksi toimeentulonsa kokivat opiskelijat, jotka asuivat yhdessä puolisonsa tai puolison ja lapsien kanssa. Tarkasteltuna vuosikursseittain,

¹⁷ Berndtson 2004, s. 53 ja Karjalainen 2003, s. 14–15

toimeentulonsa koki helpoimmaksi vanhin vuosikurssi ja vaikeimmaksi toiseksi nuorin vuosikurssi.

”Tiukalla on rahat kun äiti ja isä eivät avita. Töissä ei oikein ehdi käymään, opiskelu ja ”puuhastelu”, kuten tutkimustyö, kielitutkinto jne. vievät ainakin itseltäni viikonloput. Lisäksi erilaiset epäselvyydet (kokeiden tulokset, tulevat työpaikat jne.) koulussa syövät motivaatiota ja aikaa. Lainarahoilla moni meistä joutuu lähtemään ”tien päälle” valmistuttuaan, sillä viikonlopputyöskentelylle ei liikene aikaa. Kaikki riippuu aikaisemmista säästöistä.”

Mies 23 vuotta, maavoimat

Toimeentulovaikeuksien syyksi nimettiin yleisimmin se, että tulot ovat liian pienet menoihin nähden, koska rahaa haluttiin käyttää esimerkiksi vapaa-aikaan (42 %). 23 prosenttia vastaajista koki toimeentulovaikeuksien johtuvan siitä, että tulot ovat liian pienet nykyisen asumismuodon ylläpitämiseen. 23 prosenttia koki tulonsa liian pieniksi välttämättömiin menoihin nähden.

Vanhempien tukeen turvautuminen oli yleisin keino selviytyä taloudellisesta ongelmista opintojen aikana, toiseksi yleisintä oli ruoan laadusta tinkiminen ja kavereilta lainaaminen. Taulukossa 11 on kuvattu miten usein ja millaisiin apukeinoihin kadetit ovat nykyisten opintojensa aikana turvautuneet. Tulokset ovat hyvin samansuuntaiset aikaisempien opiskelijatutkimusten tulosten kanssa¹⁸.

Kadeteista viisi prosenttia oli nykyisten opintojensa aikana hakenut ainakin kerran toimeentulotukea. Vastaava luku on esimerkiksi Teknillisen korkeakoulun opiskelijoilla miltei 8 prosenttia¹⁹ ja korkeakouluopiskelijoilla yleensä noin 12 prosenttia²⁰.

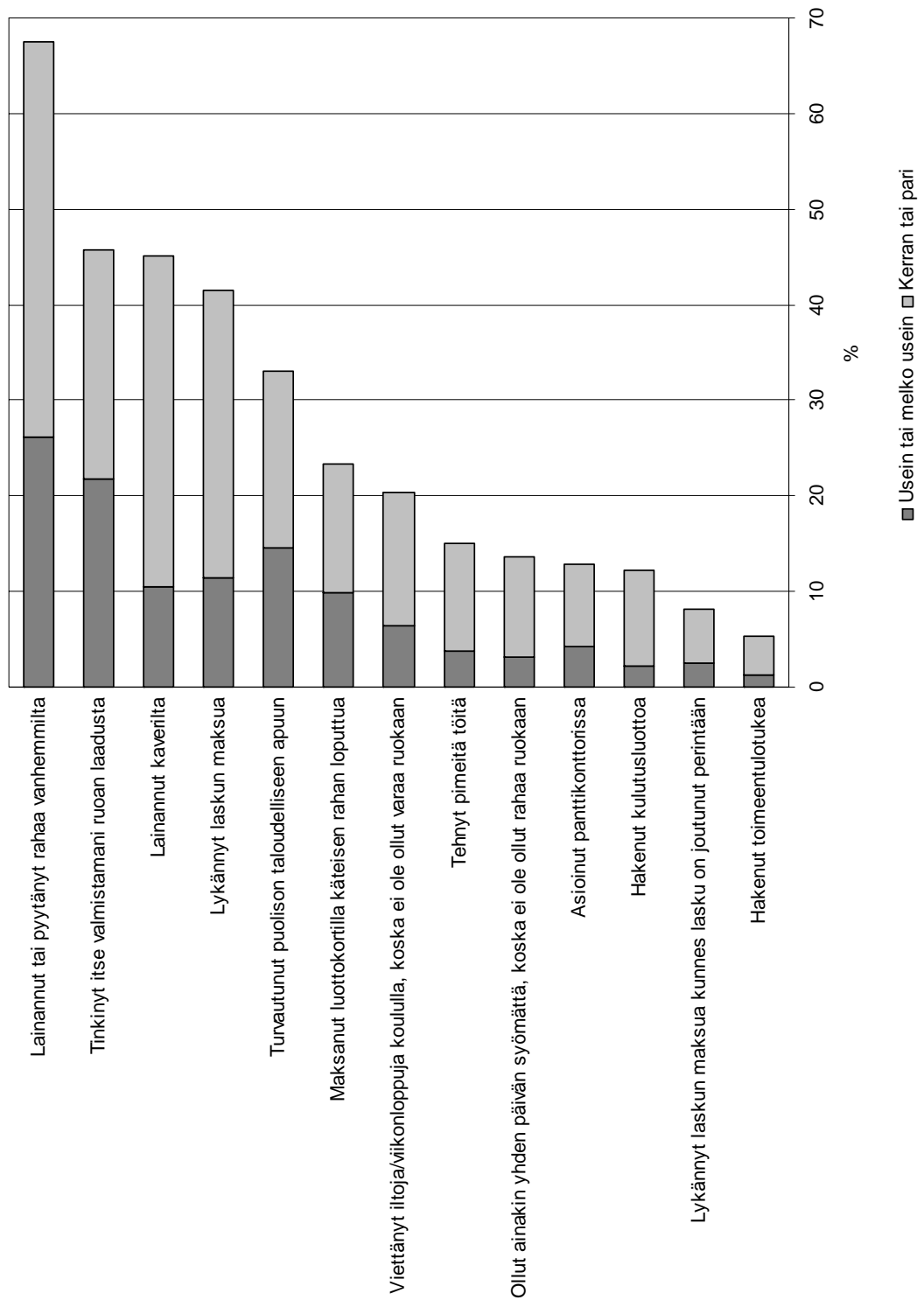
Toimeentulotukea olivat hakeneet selvästi useammin ne, jotka kokivat toimeentulonsa erittäin vaikeaksi. Näistä vastaajista 22 prosenttia oli hakenut toimeentulotukea ainakin kerran opintojensa aikana. Lasten tai kaksin puolison kanssa asuvat kadetit hakivat toimeentulotukea muita kadetteja useammin.

Opiskelija voi saada toimeentulotukea, mikäli toimeentulotuen myöntämisperusteet täyttyvät. Toimeentulotuki määritetään normilaskelmalla, jossa huomioidaan opiskelijat tulot ja hyväksyttävät menot, mukaan lukien opintolaina. Toimeentulohakemus käsitellään vasta kun opintolaina on nostettu. Toimeentulotuki myönnetään harkinnanvaraisesti, eivätkä opiskelijat aina tiedä olevansa siihen oikeutettuja. Toimeentulotuen myöntämisestä päättää kunnan sosiaalivirasto.

¹⁸ Ks. esimerkiksi Berndtson 2004, s. 58-59 tai Karjalainen 2003, s. 34-35

¹⁹ Öljymäki 2002, s. 44. 7,6 prosenttia vastaajista ilmoitti hakeneensa toimeentulotukea.

²⁰ Berndtson 2004, s.58

Taulukko 11 Erilaisiin apukeinoihin turvautuminen

Tulot ja menot

Kadetteja pyydettiin arvioimaan euromääräiset keskimääräiset tulonsa eri lähteistä normaalin kuukauden aikana. Vastaukset on esitetty taulukossa 12. Tyypillisimmän vastauksen mukaan laskettuna kadetin keskimääräisen kuukauden tulot ovat noin 475 euroa. Suurin tulonlähde on päiväraha, jota kadetti saa vuosikurssista riippuen 46 – 65 prosenttia virkamiehen kokopäivärahasta. Euromääräinen päiväraha on näin ollen noin 414 - 585 euroa kuukaudessa.

Tulot (€)	50 100 200 300 400 500									
	0	<50	50-100	100-200	200-300	300-400	400-500	500-600	>600	Ei vast.
Päiväraha	1	3	1	2	2	23	42	26	1	1
Matkustuskorvaus	12	40	31	14	1	-	1	-	-	1
Asumislisä/asumistuki	80	1	2	11	2	1	-	-	-	3
Opintolaina	82	2	3	3	2	-	-	-	5	4
Palkkatulo	75	2	3	3	2	2	7	1	4	3
Säästöt	65	7	5	3	2	1	-	1	11	4
Vanhempien tuki	48	26	14	5	2	-	-	-	1	4
Puolison tuki	80	6	2	2	2	1	1	1	2	5
Sijoitustuotot	84	6	3	-	1	-	1	-	1	3
Toimeentulotuki	94	1	1	-	-	-	-	-	-	4
Lapsilisä, hoitotuki tai muu tuki	91	1	2	1	1	-	1	-	-	4
Muut tulonlähteet	81	2	1	-	1	1	-	-	-	15

Taulukko 12 Kadettien arvio keskimääräisen kuukauden tuloista prosentteina vastauksista. Tyypillisin vastaus on korostettu.

Kaiken kaikkiaan 48 prosenttia kadeteista saa kuukausittain vanhemmiltaan taloudellista tukea. Tuen suuruus vaihtelee huomattavasti: lähes puolet vanhempien tukea saavista ilmoitti kuukausittaiseksi tueksi alle 50 euroa, kun taas kolme vastaajaa ilmoitti vanhempien tueksi yli 600 euroa kuukaudessa. Helsingin yliopiston opiskelijoille tehdyssä kyselyssä 35 prosenttia opiskelijoista ilmoitti saavansa vanhemmiltaan kuukausittain rahallista tai muuta taloudellista tukea, kuukausittaisen keskiarvon ollessa 179 euroa. Myös tuen määrän hajonta oli samanlainen kuin kadeteilla.²¹ Voidaan siis todeta, että kadetit saavat vanhemmiltaan taloudellista tukea useammin kuin korkeakouluopiskelijat yleensä, mutta tuen keskimäärä on huomattavasti pienempi.

Kadeteista 9 prosenttia ilmoitti vanhemmilta tai sukulaisilta saatavan suoran tai epäsuoran taloudellisen tuen olevan oleellinen osa toimeentuloansa. Suurin osa koki, että vanhemmilta tai sukulaisilta saatava tuki on mukava lisä, muttei oleellinen osa toimeentuloa tai että satunnaisilla suorilla tai epäsuorilla avustuksilla ei ollut juurikaan merkitystä toimeentulon kannalta. 29 prosenttia vastanneista ei saanut taloudellista tukea vanhemmilta tai sukulaisilta.

²¹ Karjalainen 2004, s. 30-31

Kadetteja pyydettiin myös arvioimaan euromääräiset keskimääräiset menonsa eri kohteisiin normaalin kuukauden aikana. Vastaukset on esitetty taulukossa 13. Yleisin suurin menoerä olivat matkat ja harrastukset, joihin keskimääräinen kadetti käytti 50–100 euroa kuukaudessa. Eniten hajontaa oli asumista koskevien kulujen arvioinnissa, mikä johtunee siitä, että suuri osa kadeteista asuu ilmaiseksi oppilaitoksen tarjoamassa asuntolassa tai vanhempiensa luona. Niillä kadeteilla, jotka maksavat asumisestaan, tyypillisin asumiseen käytettävä rahamäärä oli 200–300 euroa kuukaudessa.

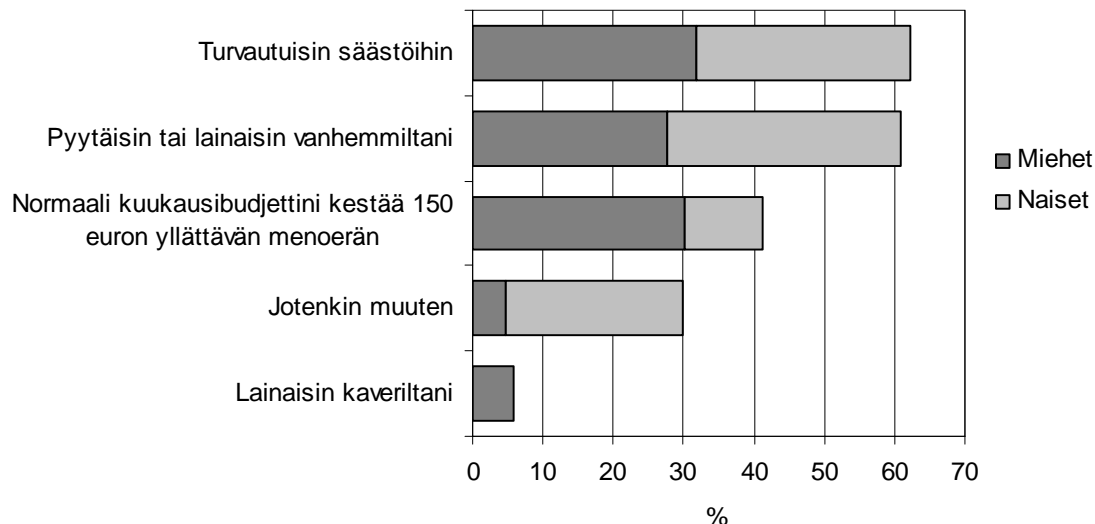
Menot (€)										
	0	<50	50	100	200	300	400	500	>600	Ei vast.
			100	200	300	400	500	600		
Asuminen	46	6	6	8	12	7	6	4	4	1
Vaatteet	11	58	25	4	1	-	-	-	-	1
Matkat (ei vapaa-ajan ulkomaanmatkat)	7	21	36	24	8	1	1	-	-	1
Opiskelumateriaalit	73	23	2	1	-	-	-	-	-	2
Nautintoaineet ja juhliminen	6	38	33	14	5	1	-	-	1	1
Harrastukset ja vapaa-aika	5	35	40	15	3	1	-	-	-	1
Puhelin ja tietotekniikka	9	67	21	2	1	-	-	-	-	1
Terveys, puhtaus ja kauneudenhoito	12	80	6	1	-	-	-	-	-	1
Muut	23	52	17	4	1	1	-	-	-	1

Taulukko 13 Kadettien arvio keskimääräisen kuukauden menoista prosentteina vastauksista. Tyypillisin vastaus on korostettu.

Tulojen ja menojen arviointi näyttäisi vastausten perusteella olevan yleisesti ottaen vaikeaa. Tähän johtopäätökseen päädyttiin lähinnä päivärahoihin ja menoihin liittyvän epäloogisen vastaushajonnan perusteella. Esimerkiksi 7 prosenttia kadeteista arvioi kuukausittaisen päivärahansa olevan alle 200 euroa. Vastaavasti 12 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei heillä kulu kuukausittain ollenkaan rahaa terveyteen, puhtauteen ja kauneudenhoitoon.

Kadeteilta kysyttiin, kuinka he rahoittaisivat 150 euroa yllättävän, välttämättömän menoerän. Saadut vastaukset on esitetty taulukossa 14. Suurin osa vastaajista turvautuisi säästöihinsä tai pyytäisi tai lainaisi rahat vanhemmiltaan. Huomattavan suuri osa vastaajista (41 %) uskoi normaalin kuukausibudjetin kestävän 150 euroa yllättävän menoerän. Mielenkiintoinen tulos on myös se, että ainoastaan miehet pitivät kaverilta lainaamista vaihtoehtona. Avovastauksissa ratkaisuvaihtoehtoiksi nousivat myös puolisolta lainaaminen, luottokortin käyttö, lainan nostaminen ja muista menoista säästäminen.

Jos tarvitsit 150 euroa johonkin yllättävään, välttämättömään menoerään, miten toimisit?

Taulukko 14 Kadettien taloudelliset tukiverkostot

Opiskelujen aikainen työssäkäynti

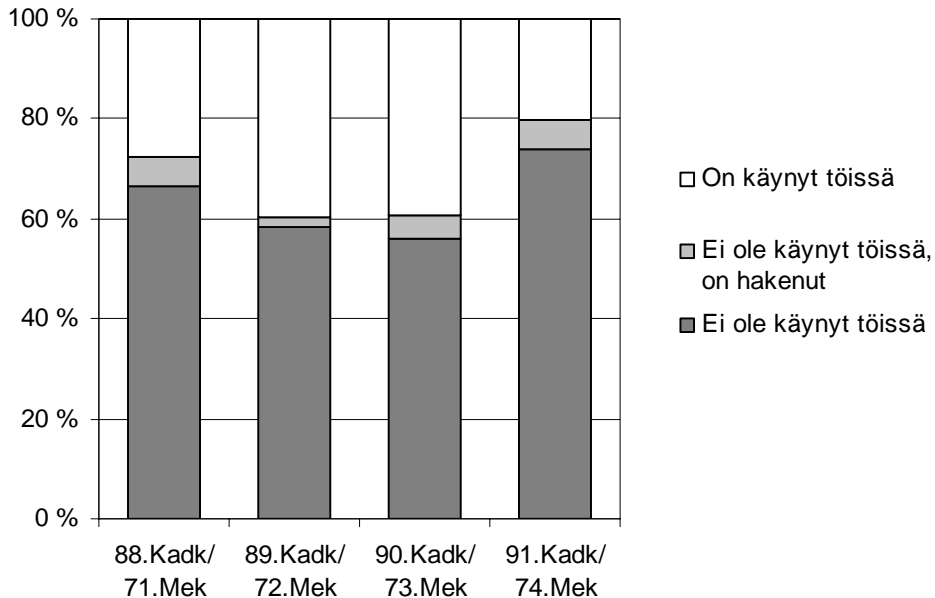
Vastanneista kadeteista 32 prosenttia ilmoitti olleensa töissä opintojen ohessa kuluneen vuoden aikana. 5 prosenttia vastaajista ilmoitti hakeneensa töitä tuloksetta. Työssä käynniksi kyselyssä ei laskettu työharjoittelujaksoja. 61 prosenttia työssäkävijöistä oli käynyt töissä vain lomien aikana. 24 prosenttia oli tehnyt osa-aikatyötä ja 15 prosenttia keikkatöitä lukukauden aikana. Yleisintä työssäkäyntiä oli maa- ja merivoimissa, joissa 35 prosenttia vastanneista ilmoitti käyneensä töissä kuluneen vuoden aikana. Vastaavasti ilmavoimissa vain 18 % vastaajista oli käynyt töissä opintojen ohessa. 5 prosenttia kadeteista oli hakenut töitä tuloksetta. Ilmavoimien kadettien vähäisempi työssäkäynti selittynee päivärahan lisäksi saatavalla lentolisällä, joka muodostaa huomattavan osan ilmavoimien kadettien tuloista. Kadettien työssäkäynti yleisesti oli huomattavasti vähäisempää kuin yliopisto-opiskelijoilla yleensä.²²

*”Kadeteilla ei ole kunnon mahdollisuutta ns. normaaliin työntekoon ja elämään läsnäolopakosta ja epäsäännöllisistä opiskeluaajoista johtuen
→ Ei kukaan ota kadettia töihin, kun ei voi tehdä säännöllisiä aikoja.”*

Mies 22 vuotta, ilmavoimat

²² Petri Lempinen ja Anna Tiilikainen, Opiskelijatutkimus 2000, Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 21/2001, Helsinki 2001, s. 37

Yleisintä lukukauden aikainen työnteko oli kadeteilla, jotka asuvat yhdessä puolison ja lapsien kanssa. Näistä kadeteista 42 prosenttia ilmoitti käyvänsä töissä opintojen ohessa.

Taulukko 15 Kadettien työssäkäynti vuosikurssin mukaan

Kysyttäessä työssäkäynnin syytä, yleisimmät vastaukset olivat elintason parantaminen (27 %), työssäkäynnin välttämättömyys toimeentulon turvaamiseksi (22 %) sekä halu välttää opintolainan nostamista (11 %). Työssäkäynnin syyt on esitetty taulukossa 16. Verrattaessa vastauksia korkeakouluopiskelijoihin yleensä voidaan havaita selkeitä eroja. Yleisin syy korkeakouluopiskelijoiden työssäkäyntiin on työntöön välttämättömyys toimeentulon vuoksi. Seuraavaksi tärkein on halu välttää opintolainan nostamista ja kolmanneksi tärkein työkokemusten ja kontaktien saanti. Vasta neljänneksi tärkein tekijä on halu parantaa omaa elintaso, joka kadeteilla oli tärkein yksittäinen tekijä.²³

²³ Berndtson 2004, s. 39 ja Karjalainen 2003, s. 25. Karjalaisen selvityksestä käy ilmi, että Helsingin yliopiston opiskelijoiden tärkein syy käydä töissä on välttämättömyys toimeentulon vuoksi ja toiseksi tärkein syy halu elintason parantamiseen.

Työssäkäynnin keskeiset syyt	Osuus vastanneista %
Haluaa parantaa elintasoa	27
Työnteko on välttämätöntä toimeentulon vuoksi	22
Ettei tarvitse ottaa opintolainaa	11
Työ liittyy opintoihin	9
Saadakseen työkokemusta ja kontakteja tulevaisuutta varten	7
Kiinnostavat työtehtävät	7
Haluaa vaihtelua opintojeni lomaan	6
Opiskelulta jää hyvin aikaa työnteolle	5
Työpaikan sosiaalisten kontaktien vuoksi	3
Huonon opiskelumotivaation vuoksi	2
Työ on päätoimista ja opiskelu sivutoimista	1

Taulukko 16 Kadettien työssäkäynnin keskeiset syyt

Työssäkäynnin ei pääosin koettu haittaavan eikä edesauttavan opiskelua. 18 prosenttia työssäkäyneistä koki, että työnteko oli haitannut opiskelua jonkin verran tai selvästi. Työnteon vaikutuksen opintoihin kokivat positiivisimmin ne, jotka olivat olleet töissä loma-aikoina. Tämä voi osittain selittyä sillä, että kadetit voivat työskentelevät kesäisin kouluttajina joukko-osastoissa.²⁴

Avovastauksista oli myös nähtävissä, että monet kadetit olisivat halunneet tehdä töitä opintojen ohessa, mutta kokivat sen mahdottomaksi epäsäännöllisten opiskeluaikojen ja läsnäolopakon vuoksi.

”Akateemiset, siviilissä opiskelevat ystäväni pystyvät tekemään töitä koko ajan opiskelun ohessa, tämän vuoksi heidän elintasonsa on paljon korkeampi kuin minun ja avopuolisoni.”

Mies 24 vuotta, maavoimat

Opintolaina

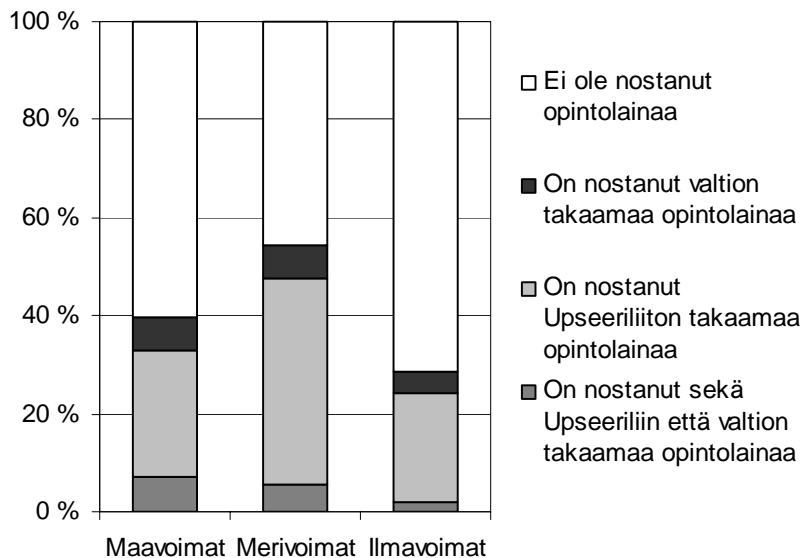
Kadeteille on tarjolla kaksi opintolainatyyppiä, valtion takaama opintolaina, joka on osa opintotukijärjestelmää ja Upseeriliiton opiskelijajäsenilleen takaama opintolaina. Valtion takaaman opintolainaa voidaan myöntää 220 euroa (1.8.2005 alkaen 300 euroa) opiskelukuukautta kohti. Opiskelukuukaudeksi määritellään ne kuukaudet, joista yli puolet ajoittuu korkeakoulun opetuskaudelle. Kadeteille opiskelukuukausia kertyy vuosittain opetusjärjestelyistä ja vuosikurssista riippuen 9-12. Upseeriliitto takaa opiskelijajäsenilleen lainaa enintään 3000 euroa. Summa voidaan nostaa yhdessä tai useammassa erässä. Yhteensä sotatieteiden

²⁴ Kadettien loma-ajalla joukko-osastoissa työskentelyn määrittelee PEhenk-os PAK 03:13 Uusimuotoisessa päällystökoulutuksesta valmistuvien upseerien henkilöasioiden hoito, luku 7.1 ja PEhenk-os ilmoitus R2184/2.8/D/III Kadettien palkkaaminen kesäloman ajaksi (2005).

maisterit pystyvät siis nostamaan opintolainaa opintojensa aikana noin 12 000 euroa.

Opintolainaa vastaajista oli nostanut yhteensä 41 prosenttia. Näistä 28 prosenttia oli nostanut Upseeriliiton takaamaa opintolainaa. Valtion takaamaa opintolainaa ja sekä Upseeriliiton että valtion takaamaa opintolainaa oli nostanut kumpaakin 6 prosenttia vastaajista. Upseeriliiton takaama laina näyttää siis olevan houkuttelevampaa kuin valtion takaama opintolaina. Pääosa molempia lainoja nostaneista oli nostanut Upseeriliiton takaaman opintolainan kokonaisuudessaan (3000 €).

Puolustushaaran ja opintolainan nostamisen välillä on selkeä yhteys. Merivoimien kadetit nostivat opintolainaa selvästi useammin kuin maavoimien ja ilmavoimien kadetit (ks. Taulukko 17).

Taulukko 17 Kadettien opintolainan nosto puolustushaaroittain

Ne vastaajat, jotka olivat ilmoittaneet nostamansa opintolainan määrän, olivat nostaneet keskimäärin 3370 euroa opintolainaa opintojensa aikana. Yleisin lainasumma ja mediaani oli 3000 euroa, mikä on Upseeriliiton takaaman lainan maksimimäärä.

Opintolainan nostaminen oli hieman yleisempää kuin korkeakouluopiskelijoilla yleensä, joista 39 prosenttia nostaa opintolainaa. Nostetun opintolainan määrän mediaani on muilla korkeakouluopiskelijoilla 3080 euroa.²⁵ Syitä opintolainan

²⁵ Berndtson 2004, s. 104

nostoon ei kysytty, mutta kadettien luottamus tulevaisuuteen ja varma työllistyminen vaikuttanee asiaan.²⁶

Vanhemmat opiskelijat nostivat nuorempia useammin opintolainaa. Vastaava tulos on saatu aiemmin esimerkiksi Helsingin Yliopiston opiskelijoista tehdyssä tutkimuksessa²⁷. Opintolainaa olivat nostaneet eniten ne, jotka kokivat toimeentulonsa todella vaikeaksi tai vaikeaksi.

Yllättävänä voidaan pitää sitä, että työssäkäyvät kadetit nostivat useammin opintolainaa kuin ne, jotka eivät ole käyneet tai edes pyrkineet työskentelemään opintojen ohessa. Sama havainto on tehty myös muiden yliopistojen opiskelijoista tehdyissä tutkimuksissa.²⁸ Puolison kanssa kaksin asuvat kadetit nostivat yleisemmin opintolainaa kuin muun perhemuodon omaavat kadetit. Harvinaisinta opintolainan nostaminen oli vanhempien luona ja asuntolassa asuvien sekä yksin omassa asunnossa asuvien kadettien kohdalla.

Tutkimuksessa ei selvitetty, mitä tarkoitusta varten kadetit ovat nostaneet opintolainaa. Muiden opiskelijatutkimusten mukaan yleisimmät käyttökohteet ovat kaksijakoiset. Yleisimmin lainaa nostetaan ennalta tiedossa olevan menon rahoittamiseksi (esimerkiksi tietokone tai ulkomaanmatka) ja toiseksi yleisimmin turvaamaan perustoimeentulo opiskeluaikana. Selvityksissä on myös todettu, että opintolainan nostaminen perustoimeentulon turvaamiseksi koetaan usein kielteiseksi asiaksi, jota pyritään välttämään. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että perustoimeentuloa varten nostettuun lainaan liittyy usein muita elämäntilanteellisia ongelmia, kuten sairastuminen tai opintojen pitkittyminen.²⁹

Tärkeimmät syyt olla nostamatta opintolainaa olivat periaate olla elämättä lainarahalla (46 %) ja se, että vastaaja koki tulevansa toimeen päivärahalla (26 %). Korkeakouluopiskelijoilla yleensä opintolainan nostamatta jättämisen tärkein syy oli sama kuin kadeteilla eli periaate. Toiseksi tärkein syy heillä oli se, että he olivat käyneet töissä. Kolmanneksi tärkein oli tulevaisuuden tuntuminen epävarmalta, neljänneksi vanhempien tuki ja vasta viidenneksi usko siihen, että tulee toimeen pelkällä opintorahalla ja asumislisällä.³⁰

Päiväraha

Kadetit kokivat päivärahajärjestelmän pääpiirteissään hyväksi. Tyytyväisimpiä päivärahajärjestelmään olivat sellaiset kadetit, jotka kokivat toimeentulonsa muutenkin helpoksi. Kadetit, jotka kokivat toimeentulonsa vaikeaksi tai melko

²⁶ Kadeteista 85 % suhtautui luottavaisesti tulevaisuuteen ja 79 % koki omaavansa hyvät mahdollisuudet edetä urallaan valmistumisen jälkeen.

²⁷ Karjalainen 2003, s. 17

²⁸ Karjalainen 2003, s. 18

²⁹ Berndtson 2004, s. 45

³⁰ Berndtson 2004, s. 42. Samaan tulokseen on kahden tärkeimmän tekijän osalta päätynyt myös Karjalainen 2003, s. 18

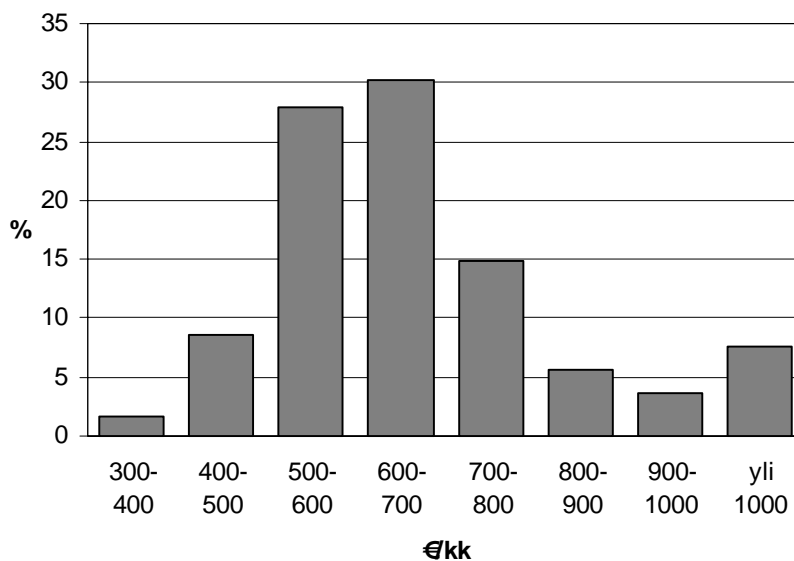
vaikeaksi suhtautuivat kriittisemmin olemassa olevaan järjestelmään. Asumismuodon mukaan luokiteltuna tyytymättöimpiä päivärahojärjestelmään olivat kadetit, joilla oli lapsia, tai jotka asuivat yksin.

Kadetit (96 %) kuitenkin kokivat, että päivärahaa tulisi maksaa myös loma-ajalta. Kysyttäessä päivärahan riittävää euromääräistä tasoa vastausten hajonta oli suuri. Sopivan päivärahan taso kasvaa vuosikurssin myötä. Vastauksista on havaittavissa, että toimeentulonsa helpoksi kokevat kadetit tyytyisivät pienempään päivärahaan kuin toimeentulonsa vaikeaksi tai todella vaikeaksi kokevat.

”Päivärahaa tulisi maksaa loma-ajoilta, koska lyhyiden lomien (vrt. yliopistojen kesälomat) vuoksi töiden saaminen on erittäin vaikeaa.”

Mies 24 vuotta, maavoimat

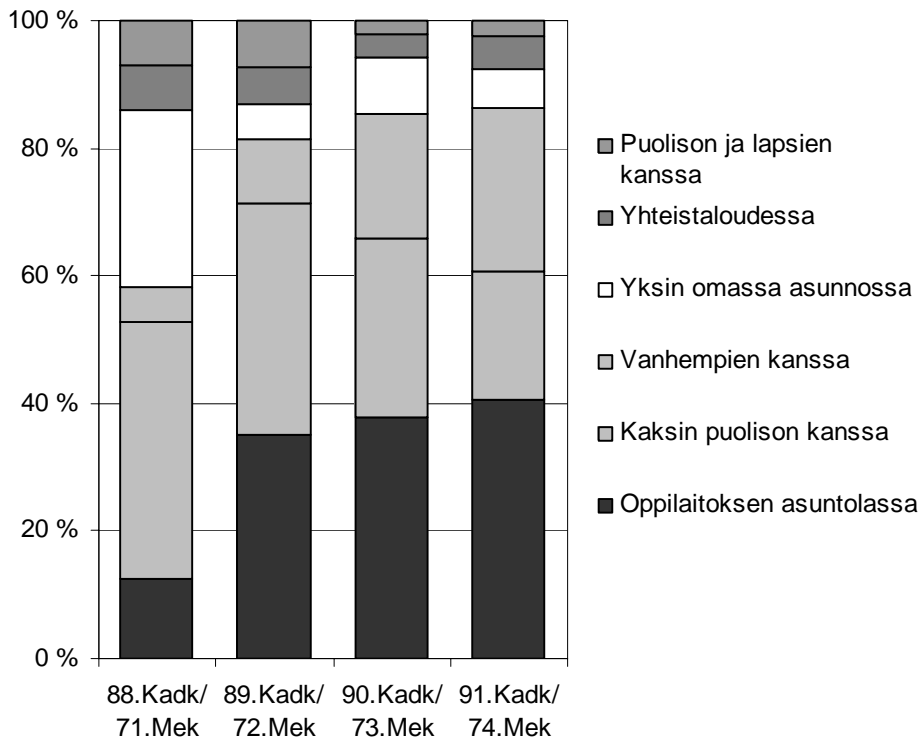
Vastaajista 37 prosenttia piti nykyistä päivärahan tasoa (noin 400–600 euroa/kk) riittävänä. Suurin osa (30 %) vastaajista koki, että 600–700 euron päiväraha olisi sopiva. Vastausten hajonta on esitetty taulukossa 18.

Taulukko 18 Kadettien sopivana pitämä päivärahan taso

2.4. Asuminen

Vastanneiden kadettien asumis- ja perhemuodot on esitetty taulukossa 5. Alla olevassa taulukossa (Taulukko 19) esitetään perhemuoto vuosikursseittain.

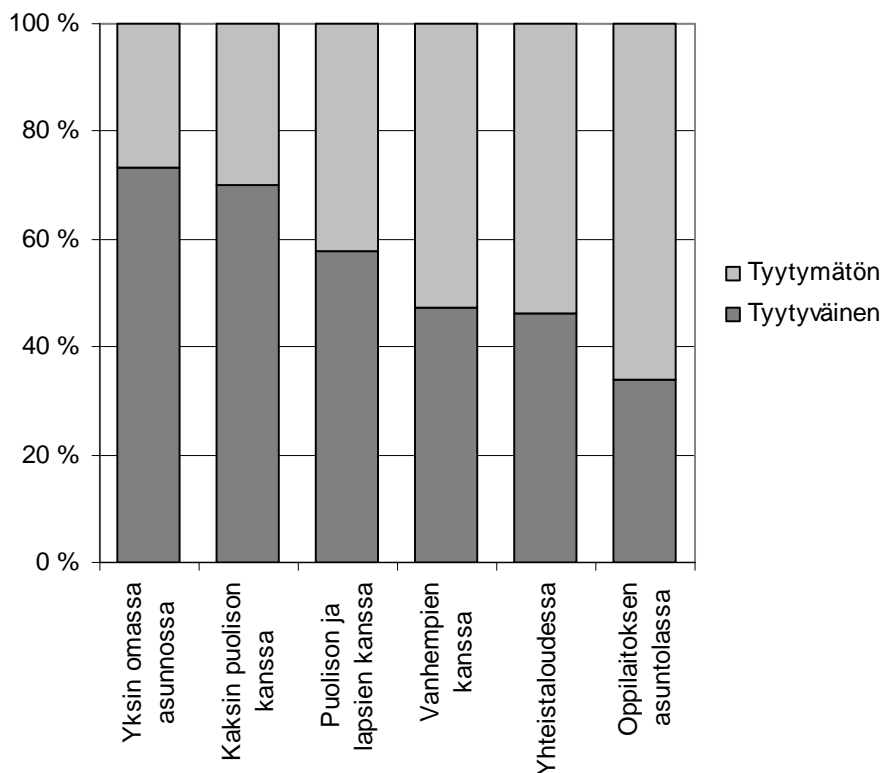

Taulukko 19 Kadettien perhemuoto vuosikursseittain

Vastauksista on nähtävissä, että vanhempien luona ja oppilaitoksen asuntolassa asuminen vähenee selvästi opintojen edetessä ja vastaavasti puolison kanssa asuminen yleistyy.

Puolustushaaran ja asumismuodon välinen yhteys on myös selkeä. Kun maavoimissa yleisin asumismuoto on oppilaitoksen asuntola, on se merivoimissa ja ilmavoimissa selvästi vähemmän suosittu. Merivoimien ja ilmavoimien vastaajat asuivat yleisimmin yhdessä puolisonsa kanssa.

Kysyttäessä kadettien tyytyväisyyttä asumiseensa 70 prosenttia vastaajista ilmoitti olevansa tyytyväisiä ja 32 prosenttia tyytymättömiä. Tyytyväisyyden ja perhemuodon yhteys on esitetty taulukossa 20. Taulukosta nähdään, että tyytymättömiä asumiseensa olivat oppilaitoksen asuntolassa asuvat kadetit, joiden osuus tyytymättömistä oli yli 50 prosenttia. Suhteellisesti tyytyväisimpiä asumiseensa ovat yksin omassa asunnossa asuvat kadetit.

Taulukko 20 Tyytyväisyys omaan asumiseen perhemuodon mukaan esitettynä

Vastauksista tuli myös esille, että naiset ovat selvästi tyytymättömämpiä asumiseensa kuin miehet. Tämä saattaa johtua siitä, että kadettien joukossa epäsuosittu vanhempien luona asuminen oli naisvastaajien joukossa huomattavasti yleisempää kuin miehillä. Naisvastaajista yksikään ei myöskään asunut yhdessä puolison ja lastensa kanssa

”En ole tyytyväinen asumiseeni, sillä jouduin luopumaan siviilissä olleesta vuokra-asunnostani näiden opiskelujeni takia. Päivärahat eivät olisi riittäneet... Myös yksinasuvien kadettien tulisi saada asumiseen tukea KELA:lta... Tässä suhteessa kadetit ovat erilaisessa asemassa muihin opiskelijoihin nähden. Kadettien on myös käytännössä mahdotonta kulkea koko opiskelujen ajan päivittäistä koulumatkaa yhdestä asunnosta, sillä opiskelupaikat saattavat vaihtua puolen vuoden välein eri puolilla Suomea... On kohtuutonta odottaa, että esimerkiksi perheelliset kadetit etsivät puolen vuoden välein uuden asunnon opiskelupaikkakunnan läheisyydestä.”

Nainen 28 vuotta, maavoimat

Tyytyväisyys asumiseen kasvoi vuosikurssin myötä, mikä selittynee sillä, että puolison kanssa yhdessä asuminen yleistyy vuosikurssin vanhetessa. Vastaavasti asuntolassa asuminen vähenee (ks. Taulukko 19)

"Ei 23 vuotiaan miehen paikka ole äidin helmoissa. Koulu ei tue itsenäisyyttä."

Mies 23 vuotta, maavoimat.

Avovastauksista näkyi selvästi, että tyytymättömyys oppilaitoksen asuntolassa asumiseen johtui tilanahtaudesta ja siitä, että huone piti jakaa toisen kadetin kanssa. Muita esiinnousseita epäkohtia olivat sosiaalisten kontaktien ja yksityisyyden puute, asuntolassa elämistä rajoittavat säännöt ja huonot keittomahdollisuudet. Kritiikkiä herätti myös se, että osa kadeteista oli joutunut muuttamaan asuntolahuoneistaan pois lyhyellä varoitusajalla, kun huoneita oli tarvittu muiden majoittamiseen. Asuntolassa asuttiinkin silloin, kun taloudellinen tilanne ei mahdollistanut muita asumismuotoja.

"Kadettikoulun asuntolassa asuminen ei mahdollista normaalia sosiaalista elämää, koska siviilivieraiden vierailut eivät ole sallittuja. Tämän takia asuntolassa ei viihdy esim. viikonloppuisin ja on mielekkäämpää asua viikonloput vanhempien luona. Toisaalta tämäkään ei ole mielekästä 26-vuotiaalle miehelle, joka on jo itsenäinen tai pyrkii siihen. Lisäksi tällä hetkellä Mpkk:n päärakennuksen majoitustilat ovat aivan liian pienet. On todella ahdistavaa asua kahdestaan noin 10 m² huoneessa. Ahdistusta lisää se tosiasia, että osa opetuksesta pidetään samassa rakennuksessa kuin missä majoitumme, jolloin on vaikea päästä irti "arjesta". On kuin asuisi työpaikallaan. Asiaa helpottaisi jos majoitustilat olisivat esim. pois Santahaminan saarelta."

Mies 26 vuotta, maavoimat

"Upseeriliiton tulisi kiinnittää huomiota kadettien asumisjärjestelyihin. Nykyisellään KELA:sta on todella vaikea saada asumislisää omaan vuokra-asuntoon silloin, kun opiskelut tapahtuvat eri paikkakunnalla asunnon kanssa. Opiskelupaikan vaihtuessa KELA:sta on ehdotettu muuttoa perässä mutta se ei ole järkevää tai mahdollista. Upseeriliiton tulisi ajaa kyseistä asiaa siten, että kadeteilla olisi mahdollista asua viikonloppuisin omassa asunnossa! Toisin sanoen KELAn tulisi myöntää asumislisä koko opiskeluajaksi, opiskelupaikkakunnasta riippumatta tai sitten kadetin päivärahaa tulisi nostaa."

Mies 23 vuotta, ilmavoimat

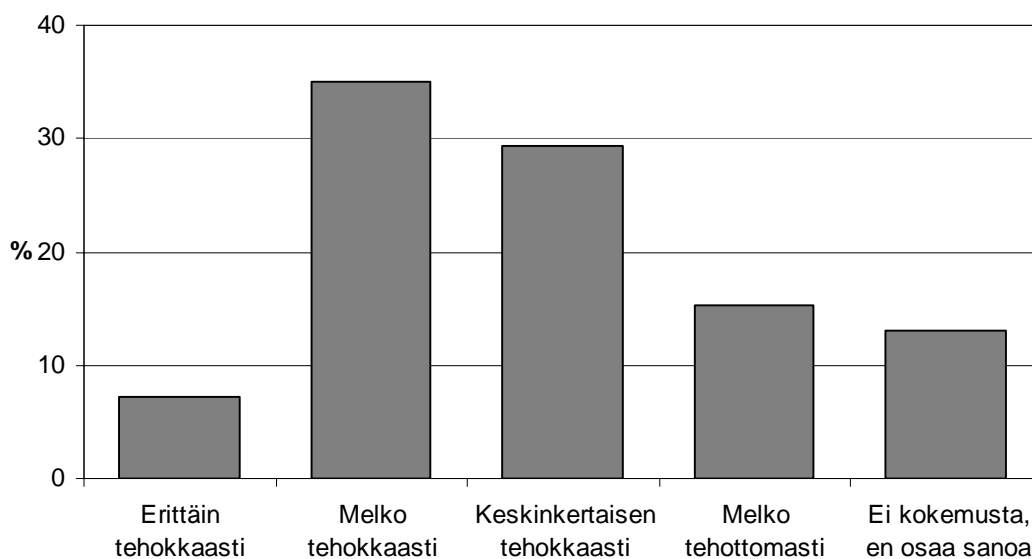
"Jos olisi mahdollista saada yksin asuessakin opintotuen asumislisää, niin asuisin mieluummin vuokra-asunnossa sotilasalueen ulkopuolella. Asuntolassa ei ole samalla tavalla omaa rauhaa esim. gradun laadintaan."

Mies 24 vuotta, maavoimat.

2.5. Kadetti ja Upseeriliitto

Ryhmän ”Kadetti ja Upseeriliitto” kysymyksillä haluttiin selvittää kuinka kadetit kokevat Upseeriliiton edunvalvonnan ja mitä edunvalvonnan vaikutuspiirissä olevia asioita kadetit pitävät erityisen tärkeinä.

Suurin osa vastanneista kadeteista koki Upseeriliiton edunvalvonnan kohdistuneen melko tehokkaasti kadetteihin (ks.Taulukko 21). Sotatieteiden maisterin tutkintoa suorittavat kokivat edunvalvonnan tehokkaampana kuin sotatieteiden kandidaatin tutkintoa suorittavat. Samoin vanhemmat vuosikurssit kokivat edunvalvonnan tehokkaammaksi kuin nuoremmat kurssit.

Taulukko 21 Kadettien näkemys Upseeriliiton kadetteihin kohdistuvasta edunvalvonnasta

Puolustushaaroista merivoimien kadetit kokivat edunvalvonnan tehokkaimpana ja vastaavasti ilmavoimien kadetit tehottomimpana. Avovastauksissa kävi ilmi, että kadetit toivoivat Upseeriliiton kohdistavan edunvalvontaansa kadettien asumiseen ja siihen liittyvään opintotuen asumislisään.

”Upseeriliitto voisi puuttua tehokkaammin kadettien oikeuteen saada asumislisää. Koulun ”asuntola” evää mahdollisuuden asumislisään... Asioita on otettu esille, mutta se ei riitä → ei tavallaan kokemusta itse edunvalvonnasta”

Mies 25 vuotta, maavoimat.

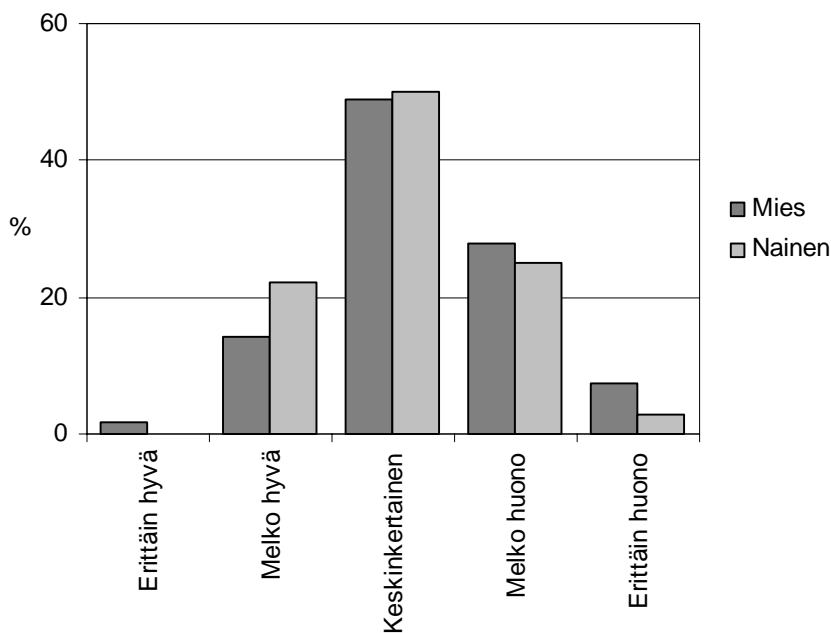
Kadetit kokivat arvostuksensa suuren yleisön keskuudessa pääasiassa hyväksi (55 %). 12 prosenttia vastaajista piti arvostusta erittäin hyvänä, 26 prosenttia tyydyttävänä, 5 prosenttia välttävänä ja 2 prosentti heikkona. Miesten ja naisten,

eri vuosikurssien tai eri tutkintoa suorittavien kadettien kokemusten välillä ei ollut eroa.

Puolustushaaroista maavoimien kadetit kokivat arvostuksensa positiivisimmin ja vastaavasti ilmavoimat negatiivisimmin.

Upseerin tutkintojen rinnastettavuus muihin korkeakoulututkintoihin on kadeteille tärkeää. 67 prosenttia vastaajista piti rinnastettavuutta erittäin tärkeänä tai tärkeänä. Naiset pitivät rinnastettavuutta tärkeämpänä kuin miehet. Sotatieteiden maisterin tutkintoa suorittavat, ja etenkin vanhin vuosikurssi, pitivät rinnastettavuutta huomattavasti tärkeämpänä kuin muut kadetit. Puolustushaaroista ilmavoimien kadetit pitivät rinnastusta tärkeimpänä. Kadetit, jotka suunnittelivat hakeutuvansa uuteen koulutukseen valmistumisen jälkeen, pitivät rinnastettavuutta tärkeämpänä kuin kadetit, joilla ei tällaisia suunnitelmia ollut.

Kadetit pitivät nuoren upseerin palkkausta keskinkertaisena (49 %) tai melko huonona (28 %). Ainoastaan 17 prosenttia vastaajista piti palkkausta erittäin tai melko hyvänä.

Taulukko 22 Kadettien näkemys nuoren upseerin palkkauksesta

94 prosenttia kadeteista piti hyvätasoista ja kilpailukykyistä palkkausta pääosin erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä. Miehet kokivat hyvätasoisen ja kilpailukykyisen palkkauksen keskimäärin tärkeämmäksi kuin naiset. Puolustushaaroittain ilmavoimien kadetit pitivät kilpailukykyistä palkkausta tärkeimpänä. Palkkauksen kokivat tärkeimmäksi ne kadetit, jotka olivat harkinneet hakeutumista uuteen koulutukseen valmistumisen jälkeen.

3. Yhteenveto

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kadettien opintososiaalista asemaa, tyytyväisyyttä opintoihin sekä kartoittaa kadettien näkemyksiä Upseeriliiton edunvalvonnasta. Tutkimus sisälsi laajan taustatieto-osion.

Kysymyssarja lähetettiin kaikille huhtikuussa 2005 opiskelleille kadeteille. Vastausprosentti oli 75. Vastajista 93 prosenttia oli miehiä ja 7 prosenttia naisia. Kun vastaajien joukossa oli vielä kaikkien aselajien, linjojen ja vuosikurssien edustajia, voidaan tutkimuksen tuloksia pitää varsin hyvin edustavina.

86 prosenttia vastaajista koki olevansa oikealla opiskelualalla, mikä on hieman enemmän kuin korkeakouluopiskelijoilla yleensä. Suurin osa (90 %) vastaajista oli myös tyytyväisiä opintojensa etenemiseen. Opintojen toteuttamisessa suurinta kritiikkiä aiheuttivat viime hetken muutokset koulutuksen läpiviennissä ja siitä seurannut epävarmuus oman elämän suunnittelussa sekä omien vaikutusmahdollisuuksien vähyys.

Tutkimuksessa nousi selvästi esille tarve opinnäytetöiden ohjauksen kehittämiseen. Yli kaksi kolmasosaa opiskelijoissa koki saamansa ohjauksen sekä opinnäytetyön aiheen valintaan että opinnäytetyön tekoon liittyen liian vähäiseksi tai ei täysin riittäväksi. Opinnäytetyöhön liittyvää ohjausta toivottiin enemmän ensimmäisestä vuosikurssista alkaen, mikä kertoo vastauksissa yleisesti esiin nousseeseen tarpeeseen tutkintoa kokonaisvaltaisemmin käsittelevästä ja ennakoivammasta ohjauksesta.

Tutkimuksessa nousi myös esille se, että kaikki puolustushaarat ja vuosikurssit kokivat työelämään liittyvässä ohjauksessa olevan kehitettävää. Työelämään liittyvän ohjauksen tarve näyttää kuitenkin riippuvan tulevien työtehtävien luonteesta.

Kadetit kokivat toimeentulossansa olevan vain pieniä vaikeuksia. Vaikeimmaksi toimeentulonsa kokivat ne opiskelijat, jotka asuivat yhdessä puolisonsa tai puolison ja lapsien kanssa. Yksittäisissä toimeentulovaikeuksissa kadetit turvautuivat yleisimmin vanhempien tukeen. Tyypillistä oli myös itse valmistamansa ruoan laadusta tinkiminen ja tätä kautta säästäminen sekä kavereilta lainaaminen. Kadeteista viisi prosenttia oli hakenut ainakin kerran nykyisten opintojensa aikana toimeentulotukea.

Kadettien tulo ja menorakenne oli hyvin samanlainen kuin muilla korkeakouluopiskelijoilla. Suurimman eron muodostivat asumiskustannukset, joita 40 prosentilla kadeteista ei ollut lainkaan.

Opintorahan sijaan kadetit saivat perustoimeentulonsa päivärahasta. Pääpiirteissään päivärahajärjestelmään oltiinkin tyytyväisiä. Kolmannes

vastaajista piti päivärahan nykyistä tasoa riittävänä. Lähes kaikki kadetit kuitenkin kokivat, että päivärahaa tulisi maksaa myös loma-ajalta.

Lähes puolet kadeteista sai kuukausittain vanhemmiltaan taloudellista tukea, jonka suuruus vaihtelee kymmenistä euroista useisiin satoihin euroihin. Kadetit saavat vanhemmiltaan taloudellista tukea useammin kuin korkeakouluopiskelijat yleensä, mutta tuen keskimäärä on huomattavasti pienempi.

Kadeteista 41 prosenttia oli nostanut opintolainaa, nostetun opintolainan mediaani oli 3000 euroa. Merivoimien kadetit nostivat selvästi useammin opintolainaa kuin muut kadetit. Upseeriliiton takaama opintolaina oli selvästi suositumpaa kuin valtion takaama ja kadetit nostivatkin tyypillisesti ensin Upseeriliiton takaaman lainan kokonaisuudessaan ja vasta tämän jälkeen valtion takaamaa opintolainaa.

Kadeteista kolmannes oli käynyt töissä opintojen ohessa kuluneen vuoden aikana. Työssäkäynnin syiksi nimettiin yleisimmin halu parantaa elintasoa, työssäkäynnin välttämättömyys toimeentulon turvaamiseksi sekä halu välttää opintolainan nostamista. Loma-aikaisen työssäkäynnin koettiin edesauttavan opiskelua, kun taas työssäkäynti opintojen ohessa koettiin hieman negatiivisemmin.

Suurin osa kyselyyn vastanneista kadeteista asui joko oppilaitoksen asuntolassa tai kaksin puolison kanssa. Vanhempien luona asuminen oli huomattavasti yleisempää ja asuminen puolison kanssa lähes yhtä yleistä kuin korkeakouluopiskelijoilla yleensä. Yksin asuminen oli kadettien keskuudessa huomattavasti harvinaisempaa kuin korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa yleensä.

Oppilaitoksen asuntolassa asuminen herätti kadettien keskuudessa suurta tyytymättömyyttä ja avovastauksista kävikin ilmi, että asuntolassa asuttiin silloin, kun taloudellinen tilanne ei mahdollistanut muita asumismuotoja. Asuntolassa asumisen ongelmiksi koettiin tilaonta, yksityisyyden puute, asuntolan järjestyssäännöt ja huonot keittomahdollisuudet. Kadetit kokivat suureksi epäkohdaksi sen, että he eivät ole kaikilta osin oikeutettuja opintotuen asumislisään.

Upseeriliiton edunvalvonnan koettiin kohdistuneen kadetteihin melko tehokkaasti. Toiveita esitettiin aktiivisemmalle edunvalvonnalle asumisasioiden osalta. Upseerin tutkintojen rinnastettavuus muihin korkeakoulututkintoihin oli kadeteille tärkeää. Kadettien arvostus suuren yleisön joukossa koettiin pääasiassa hyväksi.

Lähes kaikki kadetit pitivät hyvätasoisista ja kilpailukykyistä palkkausta tärkeänä. Kuitenkin pääosa vastaajista piti nuoren upseerin palkkausta keskinkertaisena tai melko huonona. Ainoastaan 17 prosenttia vastaajista piti palkkausta erittäin hyvänä tai melko hyvänä.

4. Lopuksi

Tämä tutkimus nosti esiin jatkotutkimuksen aiheita ja kehitysehdotuksia. Tulevissa opiskelijatutkimuksissa tulisi paneutua tarkemmin tiettyihin osakokonaisuuksiin, kuten opintojen ohjaukseen, toimeentuloon tai asumiseen. Tulevissa tutkimuksissa tulisi myös harkita otoksen laajentamista jo valmistuneisiin henkilöihin. Tällöin myös opintojen loppuvaiheen ja valmistumisen ongelmakohdat sekä valmistuneiden työelämävalmius nousisivat esille.

Kysymyssarjasta tulisi tehdä lyhyempi ja monipuoliset avovastausmahdollisuudet tulisi edelleenkin sisällyttää tulevaisuudessa tehtäviin tutkimuksiin. Haastatteleamalla tietyn erityisryhmän kadetteja tutkimuksesta saataisiin entistä syvällisempi ja paremmin ongelmakohtiin pureutuva. Tiedonkeruu onnistuu tulevaisuudessa varmasti helpommin www-pohjaisilla ohjelmilla kuin tiedonkeruulomakkeilla.

Tutkimuksen ja ajankohtaisen tiedon tarve kadettien opiskelusta ja asemasta tulee varmasti koulutusjärjestelmän kehittymisen myötä kasvamaan tulevaisuudessa. Toivottavasti tämä tutkimus on raivannut tietä kadeteista tehtävällä tutkimukselle ja tutkimusperinteen alkamiselle.

Lähteet

Berndtson, Taru, Opiskelijatutkimus 2003. Opiskelijoiden toimeentulo ja toimeentulon ongelmat. KELA, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 65, Helsinki 2004

Karjalainen, Keijo, Toimeentulon palapeliä kasaamassa, Selvitys Helsingin yliopiston opiskelijoiden taloudellisesta tilanteesta 2002-2003. Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan julkaisu 2003

Kadetin opintoetuedet, Maanpuolustuskorkeakoulu, Perustutkinto-osasto, kevät 2005

Lempinen, Petri ja Tiilikainen, Anna, Opiskelijatutkimus 2000, Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 21/2001, Helsinki 2001

Palokangas, Miia, KY:n edunvalvontakysely 2004, KY - Helsingin kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta

Upseerin koulutusohjelma, yleinen opintosuunnitelma, heinäkuu 2005

Öljymäki, Annukka, Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Edunvalvontakysely 2002

Liite 1 Kysymyssarja

UPSEERILIITTO r.y.

SAATE

Helsinki

15.4.2005

Arvoisa vastaanottaja!

UPSEERILIITON OPISKELIJATUTKIMUS

Upseeriliiton liittovaltuusto teki vuonna 2002 päätöksen kadettien opintososiaalisen aseman määrittämisestä. Käsilläsi olevalla kysymyssarjalla selvitetään kadettien opiskeluun, toimeentuloon ja asumiseen liittyviä kysymyksiä sekä Upseeriliiton edunvalvontaa kadettien näkökulmasta. Tutkimuksen tulosten avulla pyritään kartoittamaan kadettien opintososiaalinen kokonaisuus ja vertaamaan sitä vastaavan tasoisessa koulutuksessa olevien siviiliopiskelijoiden asemaan. Jokaisen vastaajan panos on tärkeä, koska ainoastaan nykytilan selvittämisen kautta voidaan tulevaisuudessa luoda edunvalvonnallisia painopisteitä.

Lue kysymykset huolellisesti läpi ja merkitse vastauksesi tiedonkeruulomakkeelle mustaamalla kirjainruutu. Aloita vastaaminen kohdasta vastaukset. Käytä vastaamiseen lyijykynää.

Vastaukset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Kaikki vastausmateriaali jää Upseeriliitto r.y:n haltuun.

Upseeriliiton puheenjohtaja
Everstiluutnantti

Pekka Kouri

Pääsihteeri
Majuri

Harri Westerlund

Taustatiedot

1. Minä vuonna olet syntynyt?

A	1985
B	1984
C	1983
D	1982
E	1981
F	1980
G	1979
H	1978
I	jokin muu vuosi, mikä? Merkitse kysymyksen numero ja vastaus tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

2. Oletko

A	Mies
B	Nainen

3. Mistä olet kotoisin? (kysymykset 3-5)

A	Ahvenanmaa
B	Etelä-Karjala
C	Etelä-Pohjanmaa
D	Etelä-Savo
E	Kanta Häme
F	Itä-Uusimaa
G	Kainuu
H	Keski-Pohjanmaa
I	Keski-Suomi

4.

A	Kymenlaakso
B	Lappi
C	Pirkanmaa
D	Pohjanmaa
E	Pohjois-Karjala
F	Pohjois-Pohjanmaa
G	Pohjois-Savo
H	Päijät-Häme
I	Satakunta

5.

A	Uusimaa
B	Varsinais-Suomi

6. Mitä kurssia olet?

A	88. Kadk / 71. Mek
B	89. Kadk / 72. Mek
C	90. Kadk / 73. Mek
D	91. Kadk / 74. Mek

7. Oletko

A	Maavoimissa
B	Merivoimissa
C	Ilmavoimissa

8. Mikä on aselajisi/linjasi? (kysymykset 8-9)

A	Kenttätykistö
B	Viesti
C	Ilmatorjunta
D	Pioneeri/suojelu
E	Helikopteriohjaajalinja
F	Tiedustelu- ja liikuntalinja
G	Huoltolinja
H	Jalkaväkilinja
I	Panssaritorjuntaopintosuunta

9.

A	Rajavartiolinja
B	Laivastolinja
C	Rannikkojoukkolinja
D	Merivoimien tekninen linja
E	Merivartiolinja
F	Ilmavoimien ohjaajalinja
G	Ilmavoimien johtamisjärjestelmälinja
H	Lentotekninen linja

10. Mikä on perhemuotosi?

A	Asun yksin (oppilaitoksen asuntolassa)
B	Asun yksin omassa asunnossa
C	Asun yhteistaloudessa
D	Asun kaksin puolisoni kanssa
E	Asun yksin puolisoni ja lapsen/lapsien kanssa
F	Asun vanhempieni kanssa

Jos sinulla on lapsia, kuinka monta lasta sinulla on? Merkitse kysymyksen numero ja vastaus tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

11. Onko isäsi tällä hetkellä

A	Työelämässä (koko- tai osa-aikaisesti)
B	Eläkkeellä
C	Työtön tai lomautettu
D	Muista syistä työelämän ulkopuolella
E	Kuollut
F	En tiedä

12. Onko äitisi tällä hetkellä

A	Työelämässä (koko- tai osa-aikaisesti)
B	Eläkkeellä
C	Työtön tai lomautettu
D	Muista syistä työelämän ulkopuolella
E	Kuollut
F	En tiedä

13. Jos isäsi on työelämässä, niin mikä on hänen työmarkkina-asemansa?

A	Yrittäjä
B	Maatalousyrittäjä
C	Ylempi toimihenkilö
D	Toimihenkilö
E	Työntekijä
F	Jokin muu

14. Jos äitisi on työelämässä, niin mikä on hänen työmarkkina-asemansa?

A	Yrittäjä
B	Maatalousyrittäjä
C	Ylempi toimihenkilö
D	Toimihenkilö
E	Työntekijä
F	Jokin muu

15. Mikä isäsi koulutus? Merkitse korkein loppuunsaatettu koulutus.

A	Kansa- keski tai peruskoulu
B	Ylioppilas
C	Ammatillinen tutkinto
D	Opistotutkinto
E	Alempi korkeakoulututkinto
F	Ylempi korkeakoulututkinto
G	Yliopistollinen jatkotutkinto
H	En tiedä

16. Mikä on äitisi koulutus? Merkitse korkein loppuunsaatettu koulutus.

A	Kansa- keski tai peruskoulu
B	Ylioppilas
C	Ammatillinen tutkinto
D	Opistotutkinto
E	Alempi korkeakoulututkinto
F	Ylempi korkeakoulututkinto
G	Yliopistollinen jatkotutkinto
H	En tiedä

Opiskelu

17. Mitä tutkintoa olet suorittamassa?

A	Sotatieteiden maisteri
B	Sotatieteiden kandidaatti
C	Perusopinnot

18. Pääsitkö opiskelemaan siihen tutkintoon johtavaan koulutukseen johon ensisijaisesti halusit?

A	En
B	Kyllä

Oletko mielestäsi saanut riittävästi ohjausta, neuvontaa ja tukea opiskelusi eri vaiheissa? Vastaa niin moneen kohtaan kuin opintojesi tämänhetkisen vaiheen kannalta on tarkoituksenmukaista.

	A Riittävästi	B En täysin riittävästi	C Liian vähän
19. Lukiossa/ennen opiskelujen aloittamista			
20. Opiskelujen alussa			
21. Opinnäytetyön aiheeseen liittyen			
22. Opinnäytetyön tekoon liittyen			
23. Työelämään liittyen			

Minkälaista tukea ja ohjausta olisit kaivannut enemmän? Missä opintojen vaiheessa? Merkitse kysymyksen numero ja vastaus tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

24. Oletko tyytyväinen opintojesi etenemiseen?

A	Kyllä, olen ollut pääsääntöisesti tyytyväinen opintojeni etenemiseen
B	En ole ollut tyytyväinen opintojeni etenemiseen. Miksi et? Merkitse kysymyksen numero ja vastaus tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

Seuraavassa on joitakin väittämiä liittyen nykyisten opintojesi aloittamiseen. Arvioi väittämien paikkaansapitävyys omalta kohdaltasi.

	A Samaa mieltä	B Osittain samaa mieltä	C Eri mieltä
25. Minulta oli itsestään selvää hakeutua opiskelemaan tälle koulutusasteelle			
26. Sopivan alan löytäminen oli hankalaa			
27. Opiskelupaikkaa valitessani harkitsin myös muita vaihtoehtoja kuin mitä nyt opiskelen			
28. Vanhempani tukivat ja kannustivat minua tähän valintaan suoraan tai epäsuorasti			
29. Kaveripiirissäni tämä koulutusaste oli suosittu vaihtoehto			
30. Opiskeluajan toimeentulo huoletti minua ennen opiskelujen aloittamista			

31. Oletko suorittanut ylioppilastutkinnon?

A	En ole suorittanut ylioppilastutkintoa (jätä seuraava kysymys väliin)
B	Kyllä, olen suorittanut ylioppilastutkinnon

32. Mitä olet tehnyt ylioppilaaksi tulon tai toisen asteen tutkinnon jälkeen ja varusmiespalveluksen jälkeen ennen Kadettikoulun alkua?

A	Käynnyt töissä (poislukien kesätyöt)
B	Valmistautunut päätoimisesti pääsykokeisiin, opiskellut avoimessa korkeakoulussa tai muuten valmistautunut tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa
C	Opiskellut tutkintoon johtavassa koulutuksessa
D	Ollut työttömänä

Toimeentulo

Tässä osiossa kyselemme tulojasi ja menojesi sekä rahojen riittävyyteen, työssäkäyntiin ja opintotukeen liittyviä asioita. Menojen arvioiminen on työlästä, mutta tutkimuksemme kannalta olisi arvokasta, jos jaksat tehdä sen huolella.

Kuinka suuret euromääräiset tulosi ovat eri lähteistä normaalin kuukauden aikana?

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	0	< 50	50 - 100	100 - 200	200 - 300	300 - 400	400 - 500	500 - 600	> 600
33. Päiväraha									
34. Matkustuskorvaus									
35. Asumislisä/asumistuki									
36. Opintolaina									
37. Palkkatulo									
38. Säästöt									
39. Vanhempien tuki									
40. Puolison tuki									
41. Sijoitustuotot									
42. Toimeentulotuki									
43. Lapsilisä, hoitotuki tai muu tuki									
44. Muut tulonlähteet (Mitkä? Merkitse kysymyksen numero ja vastauksesi tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.)									

Arvioi kuinka monta euroa käytät normaalin kuukauden aikana seuraaviin asioihin

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	0	< 50	50 - 100	100 - 200	200 - 300	300 - 400	400 - 500	500 - 600	> 600
45. Asumiseen (vuokra, lainanlyhennykset, yhtiövastike, sähkölasku jne.)									
46. Vaatteisiin									
47. Matkoihin (ei vapaa-ajan ulkomaanmatkat)									
48. Opiskelumateriaaleihin									
49. Nautintoaineisiin ja juhlimiseen									
50. Harrastuksiin ja vapaa-aikaan									
51. Puhelimeen ja tietotekniikkaan liittyviin kuluihin									
52. Terveysteen, puhtauteen ja kauneudenhoitoon									
53. Muuhun (esim. lehti-tilaukset, kodin hankinnat)									

54. Kuinka helppoa sinun/perheesi toimeentulo on?

A	Helppoa
B	Melko helppoa
C	Vain pieniä vaikeuksia
D	Melko vaikeaa
E	Todella vaikeaa

55. Jos sinulla on toimeentulovaikeuksia, niin mistä katsot niiden johtuvan? Valitse korkeintaan kaksi syytä.

A	Tuloni ovat liian pienet välttämättömiin menoihin nähden
B	Tuloni ovat liian pienet menoihin nähden, haluan kuitenkin käyttää rahaa pystyäkseni asumaan siten kuin nyt asun
C	Tuloni ovat liian pienet menoihin nähden, haluan kuitenkin käyttää rahaa myös esimerkiksi vapaa-aikaan
D	Tuloni ovat epäsäännölliset
E	En jaksa/viitsi huolehtia tulojen ja menojen yhteen sovittamisesta
F	Menoni ovat olleet poikkeuksellisen suuret. Seltä tarkemmin merkitsemällä kysymyksen numero ja vastaus tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

Oletko nykyisten opintojesi aikana

	A Usein tai melko usein	B Kerran tai pari	C En ole
56. Lainannut tai pyytänyt rahaa vanhemmilta			
57. Lainannut kaverilta			
58. Turvautunut puolison taloudelliseen apuun			
59. Hakenut kulutusluottoa			
60. Maksanut luottokortilla käteisen rahan loputtua			
61. Lykännyt laskun maksua			
62. Lykännyt laskun maksua kunnes lasku on joutunut perintään			
63. Hakenut toimeentulotukea			
64. Asioinut panttikonttorissa			
65. Tehnyt pimeitä töitä			
66. Tinkinyt itse valmistamani ruuan laadusta			
67. Ollut ainakin yhden päivän syömättä, koska ei ole ollut rahaa ruokaan			
68. Viettänyt iltoja/viikonloppuja koululla, koska minulla ei ole ollut varaa ruokaan			

69. Saatko suoraa tai epäsuoraa taloudellista tukea (esimerkiksi asumisen, vaatteiden, ruuan, lehtitilausten ym. kustannuksiin osallistumista) vanhemmiltasi tai sukulaisiltasi? Miten tärkeää tämä taloudellinen tuki on toimeentulosi kannalta?

A	En saa rahaa enkä myöskään epäsuoraa taloudellista tukea vanhemmiltani tai sukulaisiltani
B	Satunnaisesti suorilla tai epäsuorilla avustuksilla ei ole juurikaan merkitystä toimeentuloni kannalta
C	Satunnaiset raha-avustukset tai epäsuora taloudellinen tuki on mukava lisä toimeentulooni
D	Säännöllinen epäsuora tai suora taloudellinen tuki muodostaa oleellisen osan toimeentulostani
E	Vanhempani tai sukulaiseni avustaa minua jotenkin muuten, miten? Merkitse kysymyksen numero ja vastauksesi tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

70. Oletko käynnyt töissä opiskelujen ohessa viimeisen vuoden aikana (työharjoittelua ei lasketa kuuluvaksi mukaan)?

A	En ole ollut töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana enkä ole myöskään hakenut töitä
B	En ole ollut töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana mutta olen kuitenkin hakenut töitä
C	Olen ollut töissä viimeksi kuluneen vuoden aikana opiskelujen ohessa

71. Minkä tyyppisessä työssä olet ollut?

A	Olen tehnyt töitä vain lomien aikana
B	Olen tehnyt osa-aikatyötä (alle 30h/vko) lukukauden aikana
C	Olen tehnyt keikkatyötä (lyhyitä työsuhteita eri työnantajille) lukukauden aikana

72. Miksi olet tehnyt töitä opiskelujen ohessa? Valitse korkeintaan kolme keskeisintä syytä (kysymykset 72-73).

A	Työ liittyy opintoihini
B	Työ on päätoimista ja opiskelu sivutoimista
C	Työnteko on välttämätöntä toimeentulon vuoksi
D	Haluan parantaa elintasoani
E	Ettei minun tarvitse ottaa opintolainaa
F	Saadakseni työkokemusta ja kontakteja tulevaisuutta varten
G	Haluan vaihtelua opintojeni lomaan
H	Työpaikan sosiaalisten kontaktien vuoksi
I	Kiinnostavat työtehtävät

73.

A	Huonon opiskelumotivaation vuoksi
B	Opiskelulta jää hyvin aikaa työnteolle
C	Muu syy, miksi? Merkitse kysymyksen numero ja vastauksesi tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle

74. Miten arvelet opiskelun ohessa suoritetun työnteon vaikuttaneen opiskeluusi?

A	Työnteko ei ole lainkaan haitannut opiskelujeni etenemistä; päinvastoin se on edesauttanut opiskelujeni etenemistä
B	Välillä työnteoko on edesauttanut opiskelujeni etenemistä, välillä siitä on ollut haittaa
C	Työnteko ei ole sen enempää haitannut kuin edesauttanutkaan opiskeluani
D	Työnteko on jonkin verran haitannut opiskeluani
E	Työnteko on selvästi haitannut opiskeluani
F	En osaa sanoa

75. Oletko nostanut opintolainaa?

A	Kyllä, olen nostanut Upseeriliiton takaamaa opintolainaa. Montako euroa? Merkitse kysymyksen numero ja vastauksesi tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.
B	Kyllä, olen nostanut valtion takaamaa opintolainaa. Montako euroa? Merkitse kysymyksen numero ja vastauksesi tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.
C	En ole

76. Miksi et ole nostanut opintolainaa? Merkitse kaksi tärkeintä syytä.

A	Periaatteesta: en halua elää velkarahalla
B	Tulen toimeen päivärahalla
C	Olen käynyt töissä
D	Vanhemmat tukevat sen verran
E	Tulevaisuus tuntuu epävarmalta: lainan takaisinmaksu pelottaa
F	Jokin muu syy, mikä?

Ota kantaa seuraaviin väittämiin.

	A	B	C	D	E
	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Vaikea sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
77. Kadettien päivärahajärjestelmä on pääpiirteissään hyvä					
78. Päivärahaa pitäisi maksaa myös loma-ajalta					

	A	B	C	D	D	F	G	H
	300	400	500	600	600	800	900	yli 1000
	-	-	-	-	-	-	-	
	400	500	600	700	700	900	1000	
79. Mikä olisi päivärahan riittävä euromääräinen taso omalla kohdallasi?								

Asuminen

80. Miten asut?

A	Oppilaitoksen asuntolassa
B	Vanhempieni tai sukulaisten luona
C	Vuokralla opiskelija-asunnossa yhdessä puolison tai elämänkumppanin kanssa
D	Itse tai yhdessä puolison kanssa omistamassani asunnossa
E	Vanhempieni, sukulaisten tai puolison omistamassa asunnossa
F	Oppilaitoksen asuntolassa ja vanhempieni tai sukulaisten luona
G	Oppilaitoksen asuntolassa ja vuokralla opiskelija-asunnossa yhdessä puolison tai elämänkumppanin kanssa
H	Oppilaitoksen asuntolassa ja itse tai yhdessä puolison kanssa omistamassani asunnossa
I	Oppilaitoksen asuntolassa ja vanhempieni, sukulaisten tai puolison omistamassa asunnossa
	Muuten, miten? Merkitse kysymyksen numero ja vastauksesi tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

81. Oletko tyytyväinen nykyiseen asumiseesi?

A	Kyllä
B	En, miksi et? Merkitse kysymyksen numero ja vastauksesi tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

82. Jos tarvitsisit 150 euroa johonkin yllättävään, välttämättömään menoerään, miten toimit?

A	Normaali kuukausibudjettini kestää 150 euron yllättävän menon
B	Turvautuisin säästöihini
C	Pyytäisin tai lainaisin vanhemmiltani
D	Lainaisin kaveriltani
E	Jotenkin muuten, miten? Merkitse kysymyksen numero ja vastauksesi tiedonkeruulomakkeen kääntöpuolelle.

Arvioi seuraavien väittämien paikkaansapitävyys omalta kohdaltasi

	A Kyllä	B Ei	C En osaa sanoa
83. Koen olevani oikealla opiskelualalla			
84. Tiedän, että vanhempani ovat tukenani (muuten kuin taloudellisessa mielessä) kaikissa tilanteissa			
85. Minulla on yksi tai useampi ystävä tai läheinen, jonka kanssa voisin puhua asioistani			
86. Olen pääpiirteissäni tyytyväinen elämääni			
87. Uskon, että minulla on hyvät mahdollisuudet edetä urallani valmistumisen jälkeen			
88. Harkitsen vakavasti hakeutumista uuteen koulutukseen saatuani nykyiset opinnot suoritettua			
89. Suhtaudun luottavaisena tulevaisuuteen			

Kadetti ja Upseeriliitto

90. Miten tehokkaasti koet Upseeriliiton edunvalvonnan kohdistuneen kadetteihin?

A	Erittäin tehokkaasti
B	Melko tehokkaasti
C	Keskinkertaisen tehokkaasti
D	Melko tehottomasti
E	Ei kokemusta, en osaa sanoa

91. Millaisena koet kadettien arvostuksen suuren yleisön keskuudessa?

A	Erittäin hyvänä
B	Hyvänä
C	Tyydyttävänä
D	Välttävänä
E	Heikkona

92. Kuinka tärkeänä pidät upseerin tutkintojen rinnastettavuutta muihin korkeakoulututkintoihin?

A	Erittäin tärkeänä
B	Melko tärkeänä
C	Samantekevänä
D	Ei kovin tärkeänä
E	Merkityksettömänä

93. Millaisena koet nuoren upseerin palkkauksen?

A	Erittäin hyvänä
B	Melko hyvänä
C	Keskinkertaisena
D	Melko huonona
E	Erittäin huonona

94. Kuinka tärkeänä koet hyvätasoisien ja kilpailukykyisten palkkauksen itsellesi valmistumisen jälkeen?

A	Erittäin tärkeänä
B	Melko tärkeänä
C	Samantekevänä
D	Ei kovin tärkeänä
E	Merkityksettömänä

Liite 2 Vastaajat kotipaikoittain

Maakunta	Vastaajat		Syntymävuosi										Sukupuoli	
	n	%	-1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	Naisia yht.	Miehiä yht.	
Ahvenanmaa	0	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Etelä-Karjala	16	2,8	2	1	1	1	4	3	2	1	1	2	14	
Etelä-Pohjanmaa	28	4,8	0	1	1	7	4	8	7	0	0	1	27	
Etelä-Savo	23	4,0	0	2	1	3	5	5	4	3	0	2	21	
Kanta-Häme	37	6,4	0	2	4	8	4	8	9	2	0	3	34	
Itä-Uusimaa	10	1,7	2	0	0	3	2	1	1	1	0	0	10	
Kainuu	19	3,3	0	1	1	6	2	4	3	2	0	1	18	
Keski-Pohjanmaa	13	2,2	0	0	1	5	2	5	0	0	0	1	11	
Keski-Suomi	30	5,2	0	1	0	8	7	5	8	1	0	1	29	
Kymenlaakso	33	5,7	1	2	5	2	6	6	10	1	0	3	29	
Lappi	45	7,7	0	2	4	4	9	15	9	1	1	3	41	
Pirkanmaa	36	6,2	2	0	3	4	4	10	8	5	0	3	33	
Pohjanmaa	7	1,2	0	0	2	0	0	2	2	1	0	0	7	
Pohjois-Karjala	23	4,0	2	3	1	3	4	8	2	0	0	2	21	
Pohjois-Pohjanmaa	32	5,5	4	1	1	1	7	9	6	3	0	3	29	
Pohjois-Savo	30	5,2	2	0	4	3	8	7	5	0	1	0	30	
Päijät-Häme	21	3,6	0	0	4	2	3	9	1	2	0	1	20	
Satakunta	19	3,3	1	0	2	0	7	6	1	2	0	0	19	
Uusimaa	107	18,4	3	6	14	19	17	24	20	4	0	8	99	
Varsinais-Suomi	52	9,0	3	1	4	8	11	17	6	2	0	3	49	
Yhteensä	581	100,0	22	23	53	87	106	152	104	31	3	37	541	

Liite 3 Vanhempien työmarkkina-asema ja korkein loppuunsaatettu koulutus

Vanhempien työmarkkina-asema

Isä			Perusopintoja	SK-tutkintoa	SM-tutkintoa
	lkm	%	suorittavat	suorittavat	suorittavat
Yrittäjä	78	19	3	28	47
Maatalousyrittäjä	19	5	1	8	10
Ylempi toimihenkilö	88	22	2	16	70
Toimihenkilö	70	17	3	25	42
Työntekijä	130	32	7	39	84
Jokin muu	20	5	2	6	12
Yhteensä	405	100	18	122	265

Äiti			Perusopintoja	SK-tutkintoa	SM-tutkintoa
	lkm	%	suorittavat	suorittavat	suorittavat
Yrittäjä	40	9	2	13	25
Maatalousyrittäjä	11	2	0	5	6
Ylempi toimihenkilö	56	12	3	14	39
Toimihenkilö	124	27	4	40	80
Työntekijä	217	47	9	70	137
Jokin muu	16	3	0	4	12
Yhteensä	464	100	18	146	299

Vanhempien korkein loppuunsaatettu koulutus

Isä			Perusopintoja	SK-tutkintoa	SM-tutkintoa
	lkm	%	suorittavat	suorittavat	suorittavat
Kansa- keski tai peruskoulu	96	18	7	32	57
Ylioppilas	17	3	1	4	12
Ammatillinen tutkinto	180	33	7	60	113
Opistotutkinto	80	15	2	20	58
Alempi korkeakoulututkinto	60	11	1	19	40
Ylempi korkeakoulututkinto	64	12	4	16	44
Yliopistollinen jatkotutkinto	26	5	1	7	18
En tiedä	22	4	0	10	12
Yhteensä	545	100	23	168	354

Äiti			Perusopintoja	SK-tutkintoa	SM-tutkintoa
	lkm	%	suorittavat	suorittavat	suorittavat
Kansa- keski tai peruskoulu	78	14	4	27	47
Ylioppilas	38	7	1	14	23
Ammatillinen tutkinto	164	30	8	53	103
Opistotutkinto	93	17	3	24	66
Alempi korkeakoulututkinto	66	12	2	20	44
Ylempi korkeakoulututkinto	66	12	1	14	51
Yliopistollinen jatkotutkinto	20	4	1	8	11
En tiedä	21	4	3	11	7
Yhteensä	546	100	23	171	352

ISBN 952-91-9608-3